

Terezínská iniciativa 17

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

duben 2000

Ze sněmu Terezínské iniciativy

Do nového tisíciletí

Jiří Steiner

Sněmy Terezínské iniciativy mají už svou tradici. Ten letošní byl přece jen poněkud jiný. To zejména tím, že se poprvé konal ve velkém sále (Majakovského) v Národním domě na Královských Vinohradech a že se tu sešlo 278 členů a 21 hostů, což je podle našich záznamů jedna z největších účastí ze všech sněmů.

Sněm zahájila předsedkyně Terezínské iniciativy Dagmar Lieblová, která nejdříve vzpomněla těch, co v uplynulém období odešli navždy, především dlouholetého předsedy a zakladatele TI Hanuše Schimmerlinga, který nás opustil brzy po loňském sněmu, dále Ruth Blažkové a Zuzany Weisové, členek předsednictva. Jejich památku uctili účastníci sněmu povstáním. Sněm poté schválil program svého jednání. Dana Lieblová dále uvítala hosty – především předsedu Federace židovských obcí a ředitele Památníku Terezín Jana Munka a jeho zástupce Vojtěcha Blodiga, představitele dalších židovských organizací a předsedu Sdružení osvobozených politických vězňů Oldřicha Stránského.

Anna Hanusová přednesla zprávu předsednictva (viz str. 2), která letos byla opravdu zprávou všech jeho členů, kteří nejen předali pro ni své podklady, ale také ji společně v kolektivu posoudili. Doporučujeme, abyste jí věnovali pozornost, neboť dokazuje, co všechno předsednictvo a jeho komise za rok vykonaly, jak se krok za krokem daří realizovat všechny záměry a jak se splnilo usnesení minulého sněmu.

Následovaly zprávy členů předsednictva – hospodáře TI Pavla Wernera (viz str. 3), který podal přehledný výčet příjmů a výdajů od minulého sněmu a rámcovou informaci o rozpočtu na další období. O činnosti revizní komise hovořil v kritickém tó-

nu její předseda Jaroslav Kraus (viz str. 4). Součástí tohoto bloku byla i zpráva o Institutu Terezínské iniciativy, kterou přednesl Miroslav Kárný (viz str. 5).

Poté zahájila Dana Lieblová diskusi. První se ujal slova předseda Sdružení osvobozených politických vězňů Oldřich Stránský. Hovořil o změnách v prostředcích poskytovaných z Fondu budoucnosti, kde se v letošním roce změnil rozepisované částky. To proto, že se na rozdíl od loňska přihlíží k počtu měsíců věznění v koncentračních táborech. Za první tři měsíce pobytu v ghettu či v táboře je to vždy 12 tisíc Kč, za každý další měsíc 1 tisíc Kč. Další příčina snížení částek proti loňsku vyplývá ze skutečnosti, že se přihlásili noví lidé, kteří mají nárok, a třetí okolností je horší směnný kurs marky vůči koruně. K 31. 12. 1999 byla uzavřena možnost se o peníze z Fondu budoucnosti ucházet. Oldřich Stránský pak vysvětlil některé otázky odškodnění za otrockou práci. Řekl, že je to jednání dlouhé a složité, spojované s různými požadavky.

Informaci o pojistných nárocích z období holocaustu poskytla Alice Klímová. „Reprezentuji zde mezinárodní komisi pro pojistné nároky z doby holocaustu, která chce alespoň částečně vyřešit tuto problematiku.“ Žadatel nepotřebuje žádné bližší informace ani konkrétní důkazy, čísla pojistek apod. Stačí pouze vědomí nebo pocit, že rodina zřejmě byla pojištěna. Pracovníci v archivu dohledají, zda pojištění existovalo. Dotazníky pro uplatnění nároku můžete získat, zavoláte-li na telefonní číslo 096 096 02 00 687, kde bude k dispozici hlasová schránka. Kromě toho vyjdou i inzeráty v novinách. Je tu také webová stránka: www.icheic.org.

Pracovnice sociálního oddělení pražské židovské obce Ruth Sidonová informovala o spolupráci židovské obce s Terezínskou iniciativou, zvláště o sociálních službách pro všechny přeživší v ČR, nejen v Praze. Představila také ergoterapeutku Janu Chlumickou, která pracuje se zdravotními pomůckami přímo v bytech klientů.

Jan Munk informoval o činnosti Památníku Terezín. Zdůraznil význam otevření nových stálých expozic v Magdeburských kasárnách věnovaných literatuře a divadlu v ghettu. Finanční situace Památníku je konsolidovaná, především byly

(Pokračování na str. 2)

TEREZÍNSKÁ TRYZNA

se bude konat 21. května 2000 na Národním hřbitově v Terezíně

Program:

Nástup čestné stráže a hudby
Kladení věnců a kytic na Národní hřbitov
Projev Václava Havla, prezidenta ČR
Křesťanská modlitba
Židovská modlitba
G. Verdi: NABUCCO – sbor z 3. dějství opery
Závěr tryzny

*Z Prahy budou odjíždět autobusy od Čechova mostu (na letenské straně).
Zájemci o účast na tryzně, prosím, přihlašte se telefonicky v Památníku Terezín
(p. Janouškovi, pí Svobodové)
tel. 0416/782 225.*

(Pokračování ze str. 1)

zvýšeny prostředky na provoz vzdělávacího střediska. Nyní v březnu začal seriál vzdělávacích seminářů pro české učitele věnovaný otázkám holocaustu, který vzbudil obrovský zájem a Památník v něm bude intenzivně pokračovat. Jan Munk pak seznámil i s dalším postupem v záležitosti naší expozice v Osvětimi, kde jednání se slovenskou stranou vedou k předpokladu zahájit práce již v letošním roce. Závěrem pozval přítomné do Tereziína na 21. května, kdy se bude konat tradiční Tereziánská trýzna k 55. výročí osvobození ghetta.

Jaromír Freund vyslovil jménem revizní komise poděkování za vykonanou práci dosavadnímu předsedovi této komise Jaroslavu Krausovi, který ze zdravotních důvodů odstoupil.

Hanuš Hron upozornil na situaci židovských obcí v Čechách. Podle jeho slov se jedná o téma, o kterém je třeba mluvit. Rada Federace schválila nový statut, stanovy a volební řád židovských obcí bez možnosti se k nim vyjádřit. „My všichni jsme se tak stali členy ortodoxní organizace.“ Hanuš Hron pak hovořil o souvisících skutečnostech, které se činnosti Tereziánské iniciativy jen zdánlivě nedotýkají. Kritizoval rovněž média, zejména v souvislosti s kauzou hrobů ve Vladislavově ulici. Prohlásil, že má připravený návrh dopisu, který by sněm měl schválit a zaslat FŽO. (Příspěvek H. Hrona otiskujeme na 7. str. tohoto čísla TI).

Alena Munková vyslovila názor, že slova Hanuše Hrona se týkají nás všech, i když nejsme všichni členy židovských obcí. Varovala před rozpory, které by mohly být zneužity k podpoře antisemitismu.

Tomáš Kraus, tajemník Federace židovských obcí, reagoval na příspěvek pana Hrona a upozornil, že tlak židovských fundamentalistů ze zahraničí je velmi silný, což svědčí o vážnosti situace. Rada FŽO rozhodla o znění stanov i statutu na základě diskuse. Nejde o trvalý dokument, je možné jej podle potřeby měnit.

Dana Lieblová informovala sněm o požadavku brněnských členů o poskytnutí příspěvku na úpravu auta, které dostali od Claims Conference.

Před závěrem sněmu vyslovila předsedkyně TI poděkování dosavadnímu předsednictvu i revizní komisi, které dobře plnily své úkoly, zvláště těm, kteří ze zdravotních či jiných důvodů končí, zejména Jaroslavu Krausovi.

Předsedkyně volební komise Věra Andrysíková obdržela od účastníků sněmu souhlas k volbě aklamací. Seznámila přítomné

s dílčími opravami v písemném návrhu předsednictva a revizní komise. Zároveň vyzvala členy, aby se přihlásili k posílení revizní komise. Oba orgány byly zvoleny jednomyslně.

S návrhem usnesení seznámil sněm předseda návrhové komise Miroslav Kárný. Usnesení zveřejňujeme na 6. straně.

Ještě před schválením usnesení přečetl Hanuš Hron dopis, který doporučil sněmu k odeslání FŽO. Na základě delší rozpravy bylo rozhodnuto, aby dopis projednalo předsednictvo. Tomáš Kraus sdělil, že FŽO svolá k obsahu dopisu kulatý stůl.

Sněm, s přáním všeho nejlepšího v roce 2000, Dana Lieblová ukončila.

Zpráva předsednictva TI

(Přednesla Anna Hanusová)

Myslím, že mohu naše sněmy nazvat každoročním setkáním těch nejbližších přátel. Navzájem nás spojuje životní zkušenost, jež se nám často zdá být nesdělitelná, ale my ji přesto musíme a chceme stále sdělovat světu. To je motiv všeho našeho snažení. Bez něj by nebyla pochopitelná aktivita členů TI, z nichž by většina už dávno mohla žít v klidu a ústraní. I sama statistika o tom vypovídá tak přesvědčivě, že bych ráda na úvod této zprávy uvedla několik čísel o stavu našeho sdružení. V současné době máme v České republice 726 členů, z toho je většina - 593 - starších 70ti let. 380 nás žije v Praze. V zahraničí máme ve velmi podobné skladbě asi 480 členů, z toho 108 na Slovensku.

Letos uplyne 10 let od založení TI. Chci proto vyslovit upřímné poděkování všem, kdo se navzdory svému věku, zdravotním a osobním starostem přičinili o vskutku nemalé dílo TI. Bez nich bychom neměli Muzeum ghetta, bez nich by nebyla shromážděna a v podstatné míře také zveřejněna rozsáhlá dokumentace o tragedii židovského obyvatelstva v českých zemích a Slovenska, bez nich by stěží mohl být naplňován odkaz těch, kdo byli zavražděni, a řešeny sociální potřeby těch, kdo přežili. Platí o nás beze zbytku, že se nám ničeho nedostalo z nějaké moci úřední nebo ze soucitu, o všechno jsme museli svést zápas.

Takové hodnocení potvrzuje i bilance naší činnosti v údobí od minulého sněmu.

Přispěli jsme k dalšímu budování tereziánského Muzea ghetta. Autorský kolektiv, jehož práce se zúčastnili i naši členové, dokončil scénář jeho nových expozic a bylo vyřešeno i jeho výtvarné pojetí. Podstatnou událostí je rovněž dokončení detašovaných expozic v Magdeburských kasárnách. 12. dubna 1999 byla otevřena výstava literatury a 15. března 2000 expozice o divadelní práci v ghettu. Prostory Magdeburských kasáren nabízejí nyní svým návštěvníkům, spolu s replikou vězeňské ubikace, nejširší přehled toho nevídaného fenoménu, jímž byla tereziánská vězeňská kultura, jaký kdy byl vůbec představen. Budova je nyní společenským střediskem. V jeho půdním divadle, proměněném v zasedací sál, se např. na sklonku minulého roku uskutečnila mezinárodní konference o holocaustu, ze které je připravován sborník. V této souvislosti chci zdůraznit, že k expozici Muzea ghetta přispějeme i svou ediční prací. Budeme se v příštích letech ideově i finančně podílet na přípravě publikací k muzejním výstavám.

Významnými edičními počiny TI bylo vydání dalšího dílu Tereziánské pamětní knihy, věnovaného německým vězňům ghetta, i ročenky Tereziánských studií a dokumentů 1999, o nichž podá samostatnou zprávu Miroslav Kárný ve svém hodnocení činnosti Institutu TI.

S podporou našeho sdružení byly v minulém období vydány 3 publikace:

Poslové obětí od Pavla Stránského, *O hudbě v Tereziánském ghettu* Lubomíra Peduzziho (ve spolupráci s ŽO v Brně) a *Průvodce po nacistických táborech*, který připravilo Sdružení politických vězňů při ČSBS. Ke knižnímu vydání je připravena bakalářská práce Lucie Ondříčkové o Fredym Hirschovi. Tuto pro nás všechny tak zajímavou studii jsme podpořili organizací studijní cesty autorky do Izraele a její přednášky na půdě Židovského muzea. K pozoruhodným edičním záležitostem řadíme knihu o tereziánském časopise *Vedem*, kterou letos vydá japonské nakladatelství paní Sachiko Hayaši v Katayamě. Je určena především japonské mládeži a jejího zpracování se zúčastní Jiří Kotouč.

V nakladatelství Sefer hodláme dotovat vydání publikace *Čeští židé v Lodži*, jejímž autorem je Richard Seemann. Vznikla z podnětu lodžských vězňů; autorova studijní cesta do archivů v Lodži byla hrazena Nadačí TI.

Máme zájem na zveřejnění memoárových i jiných literárních prací našich členů o holocaustu. Buď knižním - pokud přinášejí nové poznatky, a tím přesahují rámec jen osobních vzpomínek - nebo alespoň formou zpracování pro archiv Památníku Terezín.

Náš člen III. generace Michal Frankl předložil výborný návrh na využití internetu, aby tématem „holocaust“ mohly být osloveny školy a vznikly tak kontakty s učiteli i studenty, které by prohlubovaly jejich znalosti a podněcovaly živý dialog.

V naší ediční práci má nezastupitelné místo časopis Tereziánská iniciativa, jehož poslední číslo je již také na internetu. Od minulého sněmu jsme vydali dvě čísla, 15 a 16. Věnovali jsme pozornost nejenom obsahu, ale podařilo se zlepšit také grafickou úroveň časopisu. Zabýváme se nyní myšlenkou přikládat k němu i cizojazyčná resumé, neboť v zahraničí přibývá zájemců, např. z II. generace, kteří neovládají češtinu. Z ohlasu na časopis je patrné, že je důležitým a začasté i jediným prostředníkem našich vzájemných styků. Zásílejte nám své příspěvky, pište o všem, o čem si myslíte, že by mohlo zajímat i jiné členy.

Členové našeho sdružení se zasloužili o podnětný obsah panelových diskusí na náměty *Proč se nebránili* a *Umění v mezních situacích*, které na 16. září 1999 připravilo Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze. Uvádím právě tuto přednáškovou akci, abych připomněla řadu vynikajících programů, jejichž byla součástí a které pod názvem *Každý člověk má své jméno* nastudovala rozhlasová stanice Vltava.

Naše výstavní a kulturní činnost sleduje především cíl prohloubit vědomosti o holocaustu mezi pedagogy a mládeží. Spolupracujeme v tomto směru s Památníkem Terezín. Získáváme školy k návštěvě Terezína rozesláním informací a pozvánek, ale i podporou finanční (platíme cestovné i vstupné). Jsou programově zacíleny tak, aby školní zájezdy věnovaly dostatek pozornosti právě Muzeu ghetta, protože v dřívější organizaci zájezdů do Terezína bylo ghetto často opomíjeno.

Rozvíjí se součinnost s dobrovolníky s Aktion Sühnezeichen z Německa a z Gedenkdiens z Rakouska, kteří pracují v Památníku Terezín a začleňují do svých projektů účast pamětníků z TI. Několik členů našeho sdružení opakovaně zajíždí na besedy do škol v Německu.

Poměrně rozsáhlá je naše spolupráce se zahraničními organizacemi. Má často povahu společných kulturních pořadů. Našimi partnery bývají např. Niedersächsischer Verein zur Förderung von Theresienstadt, Initiative Hans Krása v Hamburku, Stiftungsfond Hans Krása Terezín nebo Brandenburger Verein zur Förderung von Theresienstadt a samozřejmě Bejt Terezín v Givat Chaim Ichud.

Niedersächsischer Verein (Dolnosaský spolek) je velmi aktivní. Vydal např. knihu kreseb Helgy Hoškové *Maluj, co vidíš* a z těchto kreseb sestavil také výstavu s průvodními tiskovinami pro školní výuku. Výstava byla v loňském roce představena v české verzi také v pražském Clam-Gallasově paláci a tato verze byla věnována Památníku Terezín. U příležitosti „Dnů setkání mládeže a dialogu generací“ letos v lednu v Berlíně byl uveden videofilm *Bilder aus Theresienstadt*, který rovněž vznikl z iniciativy tohoto spolku a jenž bude ještě proveden v české a anglické verzi.

Nadační fond Hans Krása, vedený paní Gaby Flatow, pořádá osobité kulturní programy v Terezíně. Vloni to byl hlavně vynikající koncert na paměť bialystockých dětí. Nadace Hans Krása z Hamburku, již založila paní Jutta Witthoefft, uskutečnila v Terezíně koncert z děl hudebních skladatelů ghetta. Byl věnován památce Hanuše Schimmerlinga a Elišky Kleinové.

Početné jsou zahraniční přednášky a besedy našich členů či jejich účast na vědeckých konferencích a seminářích v zahraničí i u nás - z posledních uvádím alespoň Seminář pro učitele z Německa a Česka, který proběhl v lednu v Terezíně. V pravidelném korespondenčním i osobním styku jsme s Claims Conference, již vděčíme za granty na zdravotní fond.

V této kapitole o zahraničních stycích bychom neměli opomenout naše kontakty s vlastními členy v zahraničí. Nejde jen o zaslání zpravodaje, jsme často vůbec jediným prostředníkem jejich styků s rodnou zemí, na niž vzpomínají. Odpovídáme jim na četné dotazy a připravujeme zdokonalení jejich evidence, kterou převedeme na počítač.

Obdobnou kulturní, informační, vzdělávací činnost jako my se snaží rozvíjet také regionální organizace TI na Slovensku. Spolupráci s ní chceme prohloubit zastoupením slovenské organizace v našich orgánech a komisích. V současnosti usiluje TI v Bratislavě též o zlepšení informovanosti svých členů o přijatém zákoně týkajícím se odškodnění slovenských obětí holocaustu. Zákon se vztahuje i na občany, kteří v rozhodnou dobu žili na Slovensku a nyní jsou v České republice.

(Dokončení na str. 4)

ZPRÁVA HOSPODÁŘE PRO SNĚM 2000

Pavel Werner

V předcházející zprávě jste slyšeli, že se konečně podařilo převést do České republiky finanční prostředky z dědictví Kurta a Gerdy Tomanových. Chtěl bych jen poznamenat, že na této skutečnosti mají velkou zásluhu i bývalí funkcionáři Tereziánské iniciativy, není to jen zásluha nás, kteří v předsednictvu pracujeme v současné době.

Mnozí z vás si možná řeknou, jak jsme bohatí, vždyť jsme zdědili přes deset milionů korun. Skutečnost je mnohem prozaičtější. Při dodržení podmínek závěti můžeme čerpat pouze výnosy z tohoto dědictví. Představenstvem jmenovaný správní výbor Fondu Kurta a Gerdy Tomanových, který tvoří Milena Procházková, Pavel Škorpil, Jiří Pacovský a Pavel Werner, zvažoval, jak získat nejvyšší výnos při nejmenším riziku. Po několika jednáních dospěl k závěru, že nejjistějším, byť ne nejvyšším zhodnocením, je termínovaný účet u banky. Zmíněných 10 milionů bylo ponecháno v zahraniční měně, což je další jistění. Při současné úrokové sazbě v solidní bance představuje výnos cca 370.000 korun. Z této částky musíme odečíst daň (kteřá nám bude sice vrácena, ale až v roce 2001) a bankovní poplatky. Zůstane nám cca 280.000 korun, což zase není tak mnoho. Chtěl bych tím apelovat na vás, kteří nám pravidelně posíláte dobrovolné příspěvky, abyste v tom i nadále pokračovali. Se svěřenými prostředky nakládáme velmi obezřetně. Teprve v loňském roce jsme zakoupili malou lednici a nový počítač, protože ten starý, který jsme před časem dostali z Německa, neumožňoval vést evidenci členů, odesílat elektronickou poštu apod.

Tím se dostávám k výsledkům hospodaření za minulý rok a musím se pustit do hry čísel.

Od zdejších i zahraničních členů jsme získali 256.421 korun. Velkým přínosem je dědictví po paní Martě Voloské, která Tereziánské iniciativě odkázala vkladní knížku s dvouletou výpovědní lhůtou, na níž je uloženo 231.944 korun. Na úrocích z peněz uložených v různých bankách jsme získali 201.908 korun.

Ve výdajích tvořilo nejvyšší položku vy-

(Dokončení na str. 4)

(Dokončení ze str. 3)

dávání Zpravodaje TI, jež činilo 129.939 korun (což je však částka za tři čísla) a k tomu náklady na jeho rozesílání doma a do zahraničí dalších 47.814 korun. Na mzdách jsme zaplatili 169.445 korun, výdaje za Sněm v roce 1999 činily 39.374 a příspěvky organizacím 71.296 korun (např. na Průvodce koncentračními tábory jsme přispěli 40.000 korunami). Telefony včetně faxu nás stály 15.235, na reprezentaci, kávu, čaj, minerální vody apod. jsme vydali 2.945 korun. Obligatorní výdaje činily celkem 721.511 korun.

Do příjmů ani do vydání nezahrnuji grant Claims Conference, jehož čerpání

zajišťuje sociální komise prostřednictvím sociálního oddělení pražské židovské obce. Nejsou do nich započítány ani tzv. účelové fondy, to jsou prostředky, které darovaly (většinou německé) organizace na specifický účel, např. na výchovu mladé generace, tj. seznamování mládeže s holocaustem. V minulém roce jsme na cestovné a vstupné do expozic v Terezíně vydali 87.676 korun. Místopředsedkyně Terezínské iniciativy a předsedkyně výchovné komise Michaela Vidláková, za pomoci Vzdělávacího centra židovského muzea, zařídila rozeslání informačních dopisů téměř do všech škol v republice. Na očekávaný zvýšený zájem o cesty do Terezína máme dostatek finančních prostředků, ne-

boť tento výdaj odpovídá znění závěti dr. Tomana.

Na závěr několik slov k rozpočtovaným výdajům na rok 2000. Celkem počítáme s výdaji 1,277.000 korun rozdělenými do následujících položek:

výchovná činnost	
a činnost s mládeží	300.000,-
kulturní činnost	50.000,-
ediční činnost	340.000,-
organizační činnost	50.000,-
zahraniční aktivity	100.000,-
správní náklady	257.000,-

Podrobný rozpis rozpočtu Terezínské iniciativy na rok 2000 je k dispozici v naší kanceláři v Haštalské ulici.

(Dokončení ze str. 3)

Vzhledem k pokročilému průměrnému věku členů našeho sdružení je rok od roku třeba věnovat více pozornosti sociálně zdravotní problematice. Jedná se často nejen o výpomoci finanční, ale také o poskytování jiných služeb, o pomoc v domácnosti, při úředních jednáních, při přemístění do domova důchodců, hospitalizaci a řešení různých mimořádných situací. Jistě nemusím zdůrazňovat, že je to práce snad ze všech oborů naší práce nejnáročnější. Tím více oceňujeme, že ji tak důsledně sleduje naše členka II. generace Věra Baumová. V roce 1999 dostala TI na zdravotní fond grant 60.000,- USD od Claims Conference. Z něj jsou vypláceny příspěvky na některé zdravotní pomůcky a léky. Sami bychom tuto složitou agendu obtížně zvládali, a proto ji převzalo sociální odd. ŽO v Praze. To samozřejmě nemá naprosto žádnou souvislost s členstvím v ŽO, jsou to finanční prostředky určené obětem holocaustu. Jedenkrát měsíčně se schází koordinační výbor zdravotního fondu Claims Conference, v němž máme své zastoupení a který posuzuje náročnější žádosti jednotlivců i celých obcí. Grand na rok 1999 byl vyčerpán a na počátku letošního roku dostala TI příslibem nový grant ve výši 80.000,- USD. Vloni byly poskytnuty finanční výpomoci v celkové výši 38.708,- Kč také z fondu Engelmannových, z fondu Křišťálová noc, z daru Dr. Thuna.

Ráda bych vyzvedla obětavou sociálně zdravotní péči příznačnou také pro naše oblastní organizace v Ostravě, v Brně a na Slovensku. Starají se tam příkladně zvláště o své nejstarší a nepohyblivé členy, jak po stránce finanční a zdravotní, tak i společenské, aby uchovali vzájemný kontakt - např. formou návštěv v bytech, prostřednictvím brněnského „Senior klubu“ atd.

Ekonomicky i eticky významná je v životě TI skutečnost, že jsme na sklonku roku 1999 mohli po 7 letech konečně převést do peněžních ústavů v České republice majetek z Rakouska, Německa a Švýcarska, který nám odkázali manželé Tomanovi. To nám umožňuje využívat úrokových výtěžků z Fondu manželů Tomanových i ostatní - třebaže skromnější - zdroje, jako jsou dary našich členů nebo účelově vázané fondy Dolnosaský, Křišťálová noc a Engelman, k akcím na paměť holocaustu, k historickému výzkumu, k ediční činnosti, výchově a výuce mladších generací, ke spolupráci s Památkem Terezín a jinými institucemi.

Ve zprávě hospodáře budete seznámeni s hospodařením za uplynulý rok a s návrhem rozpočtu na rok 2000. Věřím, že tento rozpočet vám dovolí posoudit záměry našeho letošního hospodaření a že se k nim případně vyjádříte v diskusi.

Závěrem bych vám chtěla podat několik informací k našemu pracovnímu středisku, jímž je sekretariát. Od počátku minulého roku v něm na plný úvazek pracuje Marta Jodasová, příslušnice II. generace. Tajemnicí TI byla zvolena Milena Procházková. Máme nyní již značnou administrativní agendu, která je několikrát do roka provázána mimořádnými akcemi jako svoláním sněmu, organizováním zájezdů, rozesláním zpravodaje, nyní je to např. dopis, jímž jsme se obrátili na naše nejstarší členy, aby nás zpravili o svých zdravotních potížích a jiných starostech.

Přemístění našeho sekretariátu do Haštalské 20 velmi znesnadnilo styk se členy. Doufáme, že se brzy přestěhujeme do snadněji přístupné budovy v Jáchymově ulici č. 2.

Zpráva o činnosti revizní komise Terezínské iniciativy

Jaroslav Kraus

Revizní komise, zvolená na posledním sněmu, zasedala ve volebním období devětkrát a její poznatky, zjištění a doporučení je obsaženo na patnácti stranách zápisů o jednání.

Revizní komise revidovala pravidelně čtvrtletní výsledky hospodaření Terezínské iniciativy na základě výkazů účetní evidence a také využití záloh poskytovaných z grantů Claims Conference pro zdravotní potřeby obětí Šoa.

Revizní komise zjišťovala závady v důsledku chyb a omylů, jakož i nesprávné účetní členění a porušování předpisů pro hospodaření s finančními prostředky. Byly zjišťovány i závady ve vedení evidence zděděných a účelově vázaných finančních prostředků.

Tyto nedostatky částečně vyplývaly i z toho, že finanční majetek Terezínské iniciativy byl veden ve třech peněžních ústavech na sedmi korunových a čtyřech valutových účtech. Složitě bylo i hospodaření s finančními prostředky, které byly našemu sdružení poskytnuty k předem stanoveným účelům. Takových fondů bylo osm, kromě zděděných finančních prostředků. Pohyb na účelově vázaných účtech měl být sledován odděleně, aby bylo možno kdykoliv zjistit jejich čerpání. Největší takový účelový účet byl veden pro finance z grantu Claims Conference, která již počtvrté poskytla Terezínské iniciativě částky přesahující milionovou výši.

(Pokračování na str. 5)

(Pokračování ze str. 4)

Rovněž správné zabezpečení dědictví si vyžádalo značnou dobu. První část kmenového jmění byla převedena do Prahy z Německa v srpnu, druhá část ze Švýcarska až v listopadu 1999.

Složitost a členitost hospodaření kladla i značné časové nároky na nového hospodáře, ale i účetní firma musela postupně

přizpůsobit evidenci našim podmínkám. Proto se některé závady vyskytovaly opakovaně.

Revizní komise mohla konstatovat, že po odstranění závad, poskytuje účetní evidence k 31. 12. 1999 ucelený přehled o stavu finančního majetku Tereziánské iniciativy.

Podle hlavy VII Stanov je za hospoda-

ření Tereziánské iniciativy zodpovědné její představenstvo. Revizní komise proto doporučuje, aby členové představenstva, kteří budou zvoleni na dnešním sněmu, věnovali stavu a vývoji hospodaření pravidelnou a zvýšenou pozornost. Tato nutnost vyplývá z rozsahu finančních prostředků a ze zákonné a morální odpovědnosti za všechny darované, svěřené i zděděné prostředky.

ZPRÁVA O INSTITUTU TEREZIÁNSKÉ INICIATIVY

Miroslav Kárný

Tereziánská iniciativa je zřizovatelem Institutu Tereziánské iniciativy, a proto je samozřejmé, že na každém sněmu Tereziánské iniciativy podáváme zprávu o naší činnosti. Tato činnost spočívala především v rozvíjení našich dlouhodobých projektů, ale i v zahájení některých nových.

Samozřejmě jsme pokračovali ve vydávání Tereziánských studií a dokumentů v české i německé verzi, do nichž loni přispělo 26 autorů našich, izraelských a německých. Považujeme za správné, že se tyto sborníky neomezují příliš úzce jen na vlastní tereziánskou tematiku, ale pojímáme ji v širší souvislosti, také o tom, co předcházelo a co následovalo, co vypovídá Terezín k obecnější problematice holocaustu. Přitom usilujeme, aby tento sborník se neobracel pouze k odborníkům, ale k mnohem širšímu okruhu čtenářů. Naši američtí přátelé, kteří vydávají sborník *Review*, nám sdělili, že uvažují, aby místo něho se začali autorsky i finančně podílet na vydávání Tereziánských studií a dokumentů také v anglické verzi. S Bejt Terezín jsme se dohodli, že společně připravíme k hebrejskému vydání alespoň jeden svazek Tereziánských studií a dokumentů, který by obsáhl pro izraelského čtenáře nejzajímavější tam publikované články.

Jsm rádi, že můžeme oznámit dokončení třetího dílu Tereziánské pamětní knihy, věnovaného 42 tisícům vězňů, deportovaných do Terezína z Německa. Podařilo se dokončit toto dílo po více než čtyřleté práci širokého kolektivu našich, německých a izraelských historiků a archivářů. Byli bychom rádi, aby tato téměř devítisetstránková publikace splnila své pietní poslání, ale aby také zejména v Německu samém přispěla k pravdivějšímu poznání toho, čím „privilegovaný Terezín“ byl ve skutečnosti.

Při rozvíjení našeho computerového projektu pokračujeme v přípravách dalšího

svazku Tereziánské pamětní knihy, tentokrát věnovaného rakouským židům v Terezíně. Hlavním našim letošním cílem ovšem je konsolidovat naši databázi tak, abychom mohli překročit k jejímu využití k hlubšímu sociologickému průzkumu onoho „nuceného společenství“, ve kterém jsme v tereziánském ghettu žili.

Náš Institut se velmi intenzivně podílel na přípravě a jednání Mezinárodní konference Fenomén holocaust, konané na Pražském hradě a v Terezíně. Velký mezinárodní ohlas měla předložená zpráva o výsledcích výzkumu o arizacích zlata, jiných drahých kovů a šperků, který vypracovala skupina vědců řízená ředitelkou Institutu Tereziánské iniciativy Jaroslavou Milotovou. Tato skupina historiků pokračuje ve výzkumu arizačního procesu i letos. V listopadu hodláme zorganizovat mezinárodní vědeckou konferenci, na které výsledky předložíme a posoudíme.

Naše výzkumy jsou samozřejmě k dispozici také při prosazování různých druhů odškodnění, individuálního i obecnějšího, zejména při jednáních o odškodnění za otrockou a nucenou práci, při kterých nás účinně zastupují Felix Kolmer, Oldřich Stránský a také Karel Brožík. Na konferenci expertů, svolanou do Buchenwaldu, jsme museli těžce čelit pokusům vyřadit české totálně nasazené z nároku na odškodnění. Definitivně se také prosadilo, že i vězňové Malé pevnosti byli zahrnuti do kategorie otročké práce.

Památníku Terezín náš Institut pomohl další etapou pokročit při budování nové expozice v Muzeu ghetta a letos pomůžeme napravit nedostatky, které se projeví v prvním patře už nové expozice. Kromě toho loni i letos jsme přispěli a ještě přispějeme k restaurování sbírek výtvarných prací vězňů, vzniklých v ghettu.

Pokračuje budování naší vědecké knihovny, jejíž fond už čítá více než 2600 svazků. Její význam spočívá v tom, že neustále dokupujeme nejnovější zahraniční vědeckou literaturu, vztahující se k Terezínu a holocaustu, která nám a našim spolupracovníkům umožňuje seznamovat se s nejnověji publikovanými výsledky vědeckého výzkumu v zahraničí. Knihovna je využívána stále širším okruhem studentů. Knihovnice Eva Dušková vydává čtyřikrát ročně přehled všech knižních přírůstků. Katalog naší knihovny bude přístupný i na naší nově instalované internetové stránce.

Institutem financované studium v zahraničních archivech, konkrétně v Izraeli a v Čáchách, umožnilo Lucii Ondřichové vypracovat zdařilou diplomovou práci o Fredym Hirschovi a studium v newyorském archivu Jointu umožnilo Lukáši Příbylovi napsat objevnou studii o deportacích do Niska, zejména o osudu třetího transportu tam směřujícího. Jeho studii letos publikujeme. Jaroslava Milotová a já jsme prozkoumali v Tel Avivu a Jeruzalémě dosud zcela nevyužitá dokumenty archivu Institutu Lavon a Ústředního sionistického archivu, které obohatí naši historiografii zejména o znalosti toho, co se o Terezíně vědělo v zahraničí, jakou úlohu hrál Terezín v zahraničně politickém manévrování Německa, ale také o mnohosti cest, jakými se ubírala pomoc Terezínu.

V nakladatelství Sefer začínáme vydávat Knižnici Institutu Tereziánské iniciativy, kde by měly vycházet studie přesahující svým rozsahem možnosti sborníku Tereziánské studie a dokumenty. První z připravených svazků je věnován protizidovskému zákonodárství v protektorátu. Je to přepracovaná disertační práce dr. Heleny Petrův. Připraven je svazek o historii židovských spolků v Čechách a na Moravě a o jejich likvidaci v době německé okupace, připravuje se k vydání diplomová práce Lucie Ondřichové o Fredym Hirschovi a samozřejmě také závěrečná zpráva komise historiků o arizacích, o které jsem již hovořil.

(Pokračování na str. 6)

(Dokončení ze str. 5)

Na naše projekty nám v roce 1999 poskytla Spolková republika Německo, její ministerstvo zahraničí, celkem 3,267.000 Kč a stejnou částku nám poskytuje i letos.

Z poskytnuté dotace použil Institut Tereziánské iniciativy 820 tisíc na vydání Tereziánských studií a dokumentů 1999 v obou jazykových verzích, 881 tisíc na vydání třetího dílu Tereziánské pamětní knihy, 318 tisíc na computerový projekt Terezián VIII.

Památníku Terezián na uvedené dva projekty poskytl 650 tisíc. Na vědeckou knihovnu Institutu bylo využito 221 tisíc, na financování studia v zahraničních archivech 200 tisíc, na správní režii 210 tisíc korun.

Německé velvyslanectví přezkontrovalo vyúčtování poskytnutých prostředků a potvrdilo jeho správnost.

Za zaznamenání stojí, že Institut vedle dosavadní tradičně dobré spolupráce s Památníkem Terezián navázal mnohostrannou spolupráci i s Židovským muzeem v Praze.

Tato spolupráce mimo jiné právě umožnila zahájit nový projekt - Theresiana, jehož cílem je připravit vědeckou edici základních dokumentů o historii tereziánského ghetta.

Zbývá dodat, že ve správní radě Institutu došlo k jedné změně. Po uplynutí svého funkčního období odešel z ní prof. Václav Pavlíček a nahradil ho docent Drahomír Jančík, ředitel Ústavu sociálních a hospodářských dějin Filozofické fakulty Karlovy univerzity. Zemřelého Hanuše Schimmerlinga v dozorčí radě nahradil Pavel Werner.

USNESENÍ SNĚMU TEREZIÁNSKÉ INICIATIVY

V nedávných dnech tomu bylo deset let od založení Tereziánské iniciativy, mezinárodního sdružení bývalých vězňů tereziánského koncentračního tábora, nazývaného ghettem, a jejich rodinných příslušníků. Poslání, které jsme si tehdy především stanovili, bylo působit, aby poselství 117 tisíc vyhlazených tereziánských vězňů nebylo zapomenuto v těchto i budoucích generacích, aby promlouvalo k současným i budoucím problémům tohoto světa, aby bylo mementem v permanentním zápase proti antisemitismu, jakémukoli rasismu a xenofobii, proti násilí a jakémukoli útisku, za lidský svět. Takové poslání Tereziánské iniciativy, formulované v našich stanovách, je neméně aktuální dnes, jako bylo před deseti léty.

Náš sněm považuje za nejdůležitější úkol zabezpečit, aby Tereziánská iniciativa dokázala plnit své poslání i v budoucnosti, kdy její členové, přímé oběti holocaustu, budou ještě rychleji odcházet. Nepovažujeme za nezbytné změnou stanov umožnit nad dosavadní rámec členství těm, kteří neprošli Tereziánem nebo jinými nacistickými ghety a koncentračními tábory, pokud nejsou jejich rodinnými příslušníky. Všichni, kteří hodlají pomoci naplňovat poslání Tereziánské iniciativy, mají možnost realizovat ji účastí na akcích Tereziánské iniciativy, v činnosti hlavních jejích komisí, výchovné, kulturní a sociálně-zdravotní, ve spolupráci na projektech Institutu Tereziánské iniciativy.

Sněm schvaluje přednesenou zprávu předsednictva Tereziánské iniciativy o jeho činnosti a o příštích úkolech, zprávu o hospodaření, zprávu revizní komise i předložený návrh rozpočtu.

Sněm oceňuje, že v uplynulém období byly vyřešeny otázky spojené s využitím dědictví, odkázaného Tereziánské iniciativě dr. Kurtem Tomanem, a že na základě schváleného rozpočtu začnou prostředky z tohoto rozpočtu sloužit k uskutečňování cílů, jaké určila Tomanova závěť.

I když z tohoto i podobných zdrojů je nyní hospodaření Tereziánské iniciativy podstatně lépe zabezpečeno než dříve, vyzývá sněm všechny členy Tereziánské iniciativy, aby svou podporu jejímu poslání i nadále vyjadřovali také svým každoročním finančním příspěvkem.

Sněm vyjadřuje své poděkování židovské Claims Conference za neocenitelnou materiální pomoc, kterou členům Tereziánské iniciativy a dalším obětem holocaustu poskytuje, aby své stáří - přes všechny, tomuto věku vlastní potíže - mohli prožívat důstojně.

Sněm se souhlasem přijal zprávu o činnosti Institutu Tereziánské iniciativy, která vytváří vědecké předpoklady našeho působení na českou i německou společnost a která zvláště ovlivňuje novou generaci historiků a pedagogů.

Sněm oceňuje úspěchy Památníku Terezián, ať již jde o podstatný růst počtu návštěvníků v Muzeu ghetta nebo o dobudování specializovaných expozic v bývalých Magdeburských kasárnách, které návštěvníkům umožňují hlouběji pochopit, čím byl Terezián. Dobudovat novou expozici v Muzeu ghetta zůstává však dosud nesplněným úkolem.

Sněm ukládá předsednictvu projednat všechny připomínky a podněty, vzešlé z diskuse, zvláště příspěvek Hanuše Hrona, podnítit svolání kulatého stolu Federací židovských obcí k projednání otázek jím vyzdvížených, a příspěvek Jaromíra Freunda. Prostřednictvím časopisu Tereziánská iniciativa informovat členy Tereziánské iniciativy.

Nově zvolené předsednictvo Tereziánské iniciativy

Po skončení sněmu bylo zvoleno nové předsednictvo v tomto složení:

Věra Andryšková, Věra Baumová, Petr Budínský, Michal Frankl, Anna Hanusová, Eva Herrmannová, Margita Herrmannová, Anna Hyndráková, Marta Jodasová, Miroslav Kárný (*místopředseda*), Felix Kolmer, Jiří Kotouč, Dagmar Lieblová (*předsedkyně*), Lisa Miková, Antonie Militká, Milena Procházková, Michal Stránský, Věra Šlesingerová, Michaela Vidláková (*místopředsedkyně*), Pavel Werner.

Za členy žijící v zahraničí byli zvoleni: Karel Brožík (*SRN*), Evžen Ječný (*Slovensko*), Zuzana Justmannová (*USA*), Helga Kinsky (*Rakousko*).

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVEK HANUŠE HRONA NA SNĚMU TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

Jsem si vědom toho, že přicházím s kontroverzním příspěvkem, a proto předem ujišťuji, že neusiluji o eskalaci problému, ale o jeho řešení. Jedná se o charakter židovských obcí v Čechách. Předpokládám, že jste sledovali diskusi vedenou na toto téma na stránkách Roš Chodeš, mimochodem pro oponenty nových stanov značně nerovnoprávnou. Bohužel, když byla tato diskuse vedena, nebylo již o čem diskutovat, protože Rada federace nový statut, stanoviny a volební řád židovských obcí schválila. Tím jsme se my všichni, kdo jsme členy židovských obcí, stali členy ortodoxní ŽO s halachickým výkladem judaismu. To se vztahuje na všechny židovské obce, jelikož dle pojetí nových stanov spadáme pod jeden ortodoxní rabinát. A tak tu máme kuriózní případ, kdy velká většina neortodoxních, liberálních a sekulárních židů v Čechách tvoří ortodoxní židovskou obec. Kde zůstala demokracie? Podlehla snad teokracii?

Pro názornost několik příkladů z nových stanov:

Je to především segregáčnická dvojí členství - řádné a mimořádné. V titulním článku posledního čísla Roš Chodeš se o tom pokrytecky píše: „Tyto dvě kategorie členů jsou obdařeny téměř identickými právy s jedinou výjimkou. Mimořádní členové nemohou být volenými funkcionáři (tedy členy představenstev, Rady federace apod.).“ Opravdu jenom nepatrný zanedbatelný rozdíl. Jsi obětí holocaustu, prošel jsi Osvětimí, ale máš jenom židovského tatínka, babičku či dědečka, pak máš smůlu, zvolit tě nikam nemůžeme. Bdělost a ostražitost musí být. Ale možnost má každý. Stačí předstoupit před tříčlenný rabínský soud a podrobit se náročné halachické konverzi.

Ovšem ani ten, v jehož žilách nekoluje ani miligram nežidovské krve, nemá ještě vyhráno. O tom se píše v hlavě II, článku 2, odstavci 2. Pro zajímavost, tento odstavec zněl původně takto: „Představenstvo přijímá řádné členy podle jejich žádosti na základě stanoviska rabinátu ŽO, resp. vrchního rabína federace.“ V konečném textu, zřejmě na základě kritiky, byl novelizován takto: „Představenstvo ŽO

přijímá řádné členy na základě jejich žádosti. Rabinát ŽO, resp. vrchní rabín FŽO na základě předložených dokladů, případně hodnověrných svědectví, ověří zda údaje v žádosti o přijetí do ŽO odpovídají skutečnosti.“ Pokud tedy tyto stanoviny platí, pak nezbyvá než zahájit „prověrky“, které povedou k rozdělení dosud jednotného členstva na skupiny řádných a mimořádných členů. A jelikož směrodatné není stanovisko představenstva obce, ale rabinátu, který je zatím pouze jeden, znamená to, že tam a jenom tam bude rozhodnuto, kdo bude jakým členem, resp. kdo bude moci zastávat volené funkce.

Dále. Ve všech demokratických organizacích rozhoduje o přijímání nových členů členská shromáždění. Nikoli v židovských obcích, kde podle nových stanov o přijímání členů rozhoduje, na základě vyjádření rabinátu, s konečnou platností představenstvo.

Chci ještě upozornit na tzv. virilní členství. Nové stanoviny zavádějí statut virilních, tj. nevolených členů představenstev a Rady federace s rovnými právy řádně zvolených členů. To se však nevztahuje jen k osobě rabína, ale i ke všem jím jmenovaným duchovním. Hlava I, článek 2, odst. 2 o tom říká: „Počet virilních členů (čti rabínem jmenovaných) RFŽO nesmí převýšit počet členů volených.“ Tak tedy přece demokracie?

Ještě se vracím ke konverzi. Když jsme se v roce 1945 vraceli bylo nás zde jen nepatrné množství. K tomu působila ještě snaha po zapomnění. V důsledku toho vznikalo mnoho smíšených manželství našich a pak i našich dětí a vnuků. Je zde tedy početná skupina nežidovských partnerů s možným potenciálním zájmem o židovství. A jelikož náš věk se zvyšuje a náš počet se už pouze snižuje, bylo by na místě tyto a další lidi, kteří mezi nás přijdou, oslovit. Mám na mysli oslovit je s nabídkou na liberální, pro ně přijatelnou konverzi. To ovšem nové stanoviny neumožňují a připouštějí pouze halachický obřad.

Je toho ještě víc, ale času je málo. Tolik k pohledu dovnitř. Nyní k pohledu ven: Mám na mysli, jak se naše minoritní komunita prezentuje vůči většinové společnosti, což mne vůbec neuspokojuje. V duchu tradic našich rodičů se většina z nás považuje za české židy, což jako jednotlivci takovým způsobem i vnímáme. Očekával bych proto i ze strany představitelů naší obce méně izolacionismu a více projevů solidarity a loajality k zemi a státu, ve kterém žijeme. Tomu by měl odpovídat i charakter, četnost a vyváženost informací, které poskytujeme sdělovacím prostředkům. Zatím to v televizi, rozhlasu a novinách vypadá tak, žid v Čechách jako civilní osoba neexistuje. Část této neobjektivnosti mají ovšem na svědomí i sdělovací prostředky, jejichž redaktoři nás s jistou „vděčností“ raději prezentují jako exoty než standardní občany. Ovšem větší zásluhu na tom mají naši představitelé. Typickým příkladem jsou poslední události ve Vladislavské ulici. Je to samozřejmě ožehavá záležitost, ale zejména ožehavé záležitosti je třeba řešit rychle a energicky. A odehrávají-li se na našem teritoriu, pak nemůže být pro řešení příslušný New York ani Jeruzalém, ale Praha. Toto sebevědomí však našim představitelům chybí. Místo rozhodného kompromisu s protistranou, protože jiné řešení není možné, uchylujeme se k politice horkého bramboru.

Mám tady dopis rozesílaný americkými ortodoxními komunitami do všech amerických židovských rodin. Obsahuje text protestu a adresy, na něž má být zaslán. V letech 1938, 39 a 40, kdy jsme stáli ve frontách před americkými konzuláty na americký affidavit, měli američtí ortodoxní židé možnost zachránit desetitisíce živých židů. Stačilo poskytnout požadovanou záruku. Tenkrát mlčeli. Dnes pro ochranu čtyřiceti mrtvých židů šturmuji nebe. Neupírám nikomu právo demonstrovat za svůj názor. Na druhé straně však máme i my svůj názor a svaté právo jej zveřejnit. Je pochopitelné, že toto stanovisko obyvatel střední Evropy roku 2000 se liší od stanoviska obyvatel někdejšího haličského štetlu z roku 1750. Jinak bychom dodnes neměli v Praze metro, zrušili těžbu uhlí a každou další větší stavbu. Prakticky je však jasné, že napříště ať se kdekoli v České republice od Aše až po Jablůnkovský průmysk objeví v zemi jakákoli židovská památka, tak ji každý investor a každá stavební firma převálcuje dřív, než se o ní archeologové vůbec dovědí.

V ŘÍJNU TOMU BUDE DESET LET

Terezínská iniciativa se zrodila na začátku roku 1990, několik týdnů po listopadu 1989. Na prvním setkání, které se konalo v budově dnešního ČSBS, jsme si stanovili hlavní záměry. Jeden z nejdůležitějších zněl: uspořádat setkání všech bývalých vězňů terezínského ghetta. Nebyl to úkol jednoduchý, vždyť mnozí z nás hned po osvobození odjeli do zahraničí. Převážně do Izraele, ale mnozí také jinam. A tak se sháněly adresy v ČR i jinde ve světě, sestavoval program, jednalo se s politickými orgány...

Naše úsilí nebylo zbytečné, setkal se s nesmírným zájmem terezínských doma i v zahraničí. Připomeňme si téměř po deseti letech hlavní události oněch čtrnácti říjnových dnů roku 1991, dnů, v nichž jsme se sešli v Praze a Terezíně, abychom vzpomněli 50. výročí vzniku terezínského ghetta. 16. října 1941 odjel z Prahy první transport, jehož cílem bylo ghetto v Lodži. První transport z Prahy do Terezína odjel 24. listopadu 1941.

Pozdrav z Ameriky

13. října 1991 jsme zaplnili Smetanovu síň pražského Obecního domu, kde se konala první akce celého shromáždění. The American Boychor z Princetonu nadchl všechny, kteří přišli. Dnes se už těžko vzpomíná, ale na celkový dojem uměleckého vystoupení, na písně, choreografii, mimiku zapomenout nelze. Stejně tak jako na program pěveckého sboru FOK Bambini di Praga. A přeče jen musím vzpomenout, co starost koncert vyvolal. Ráno zazvonil telefon: koncert je ohrožen, lidé o něm moc nevědí. Dalo dost práce zajistit, aby hlasatelky v televizi a v rozhlase oznamovali, že se koná. Podařilo se, Smetanova síň se zcela naplnila.

Na paměť těch, kteří nepřežili

U pamětní desky, kterou zhotovila Helga Hošková – sama terezínské dítě – jsme se sešli ve středu 16. října. Terezínští od nás i z mnoha zemí světa odhalili tuto desku téměř 80 tisícům českých Židů, kteří zahynuli v ghettech a v koncentračních táborech, z toho 45 413 prošlo těmito místy. Zazněla tu vřelá slova, zrodila se tradice místa k uctění památky těch, kteří se nevrátili...

Vzpomínáme-li těch, kteří nepřečkali, je

jistě správné vzpomenout Lidye Holznerové, která stála za vším, co se v Terezínské iniciativě dělo, tedy také za každým krokem světového setkání terezínských. Jí patří za všechno náš dík, i když už mezi námi není.

Modlitba za mrtvé

Ve čtvrtek 17. října jsme se přesunovali z Prahy a jiných míst do Terezína. Odpovědně jsme se všichni setkali v Bohušovicke kotlině na židovském hřbitově. Vzpomínáte, jak se zaplnily všechny prostory? Nezapomněli jste ještě, že v okamžiku, kdy na tribunu vstoupili čestní hosté, začalo přšet a že voda z nebe padala po celou dobu slavnosti? Prezident Státu Izrael pan Chaim Herzog v úvodu svého vystoupení odhalil kámen z jeruzalémské skály, na němž je vyryto svědectví o hrůzných činech nacistů. Ve svém projevu mimo jiné řekl: „Neodpouštíme a nezapomeneme. Jen mrtví mají právo odpustit, žijící nesmějí zapomenout.“

Tehdejší předseda české vlády Petr Pithart ve svém vystoupení hovořil zejména o osudu těch, kteří Terezínem prošli do koncentračních táborů a tam našli smrt.

Pak zaznělo poselství k 50. výročí zahájení židovských deportací z Čech a Moravy. Nikdo z nás zřejmě nezapomene na modlitbu za zesnulé přednesené kantorem Jeruzalémské synagogy panem Ladislavem Blumem.

Otevření Muzea Ghetta

Vzniklo v budově Muzea SNB za necelý rok a plní své poslání dodnes, i když se mnohé změnilo a nyní se pracuje na nové koncepci. Už také vzniklo druhé středisko – v Magdeburských kasárnách. Tehdy to byl velký dar, který s velikou iniciativou připravili pracovníci Památníku Terezín, terezínští dělníci a technici v úzké spolupráci s ateliérem Amfora. Slavnostního otevření se v dopoledních hodinách zúčastnili mnozí čestní hosté a samozřejmě i bývalí terezínští vězni.

Mezinárodní sdružení – Terezínská iniciativa

I když Terezínská iniciativa vznikla už více než před rokem, bylo třeba projednat řadu závažných otázek. To bylo úkolem společného zasedání terezínských z Československa i ze zahraničí. Byla dohodnuta

vzájemná spolupráce Terezínské iniciativy a Bejt Terezín, který po celou dobu války i po ní jednal jménem terezínských, hájil jejich zájmy a usiloval, aby se to, co se v ghettu dělo, dostávalo na veřejnost. Na tomto sněmu byla dohodnuta úzká spolupráce mezi oběma organizacemi. Ve spojení s delegáty z ostatních zemí bylo vytvořeno Mezinárodní sdružení se sídlem v Terezíně. Na celém jednání patřilo stěžejní slovo doc. Hanuši Schimmerlingovi, předsedovi Terezínské iniciativy, který tuto funkci vykonával s plnou odpovědností až do svého skonu v loňském roce.

Chvilé nejkrásnější

S odstupem deseti let je můj dojem stejný – páteční odpoledne 18. října bylo nejkrásnějším. Do posledního místečka jsme zaplnili sál kulturního domu v Terezíně, sedělo se na zemi, na okenních parapetech, prostě kde se dalo, mnozí se do místnosti nedostali. Dismantův rozhlasový a divadelní soubor předvedl terezínskou operu Hanse Krásky a Adolfa Hoffmeistera Brundibár. Tu uvedli před padesáti lety v Terezíně jeho tehdejší dětská obyvatelé – nejmladší vězni. Kontinuitu oněch padesáti let vyjádřili v roce 1991 dvě účastnice opery, kterou zpívaly v ghettu. Stejně tomu bylo vloni na celosvětovém setkání dětí přeživších holocaust, které se konalo v Praze.

Skončila překrásná opera. Aplaus doprovázený slzami nebral konce. Vždyť slova o poraženém principálu a vyhrané válce jakoby zněla v roce 1991 znovu a nově. Představení skončilo, všichni jsme stáli, tleskali, po tvářích nám tekly slzy. V tom někdo začal zpívat Hatikvu a po ní Kde domov můj... Na tyto chvíle nelze zapomenout.

Koncert na paměť vyvražděných

Sobotní koncert, jehož spolupořadatelem byla federální vláda, byl opravdovým vyvrcholením celého setkání k 50. výročí vzniku terezínského ghetta. Zúčastnili se ho především terezínští, ale také představitelé politického života a diplomatický sbor.

Z projevu prezidenta Václava Havla citujme jedinou myšlenku: „Nesmyslnost židovského utrpení ve druhé světové válce dostává tak svůj tragický smysl. Je trvalou výzvou každému příslušníkovi lidského rodu k tomu, aby se probudil do svého lidství.“ A z projevu prezidenta Státu Izrael uveďme: „Náš národ bude věčně truchlit

a chovat v paměti, že v době, kdy zuřili bezbožníci, hráze morálky byly prolomeny a lidská svoboda a posvátnost lidského života stvořeného k obrazu Božímu – to vše bylo pošlapáno a Židé byli všemi pronásledováni. Pekelnou nelidskost, které jsou lid-

ské bytosti schopné, nemůžeme zapomenout ani odpustit.“

Pak zazněly velebné tóny Verdiho Requiem v podání Pražského filharmonického sboru, Kühnova sboru, České filharmonie a sólistů světových jmen. Slavnostní

koncert byl skutečným holdem všem, které v Terezíně, v Osvětimi či v jiných lágrech nacisté zavraždili.

Nechť nám tyto řádky události staré téměř deset let připomenou.

Jiří Steiner

Z POD POKLIČKY SOCIÁLNĚ ZDRAVOTNÍ KOMISE TEREZÍNSKÉ INICIATIVY

Začátkem roku 2000 oslovila sociálně zdravotní komise TI dopisem naše starší členy, kterým je 85 let a více, s výjimkou těch, kteří žijí v Penzionech Ch. Jordana, neboť jsme si jisti, že o ně je vzorně postaráno. Chtěli jsme se dozvědět, jak naši senioři žijí, jaké mají problémy a zda jim můžeme v některých věcech pomoci. Sociální komise TI sama nemá mnoho možností řešit vážné zdravotní problémy některých našich členů. Může však poradit, na koho je možné se obrátit, potřebujete-li finanční příspěvek na zdravotní pomůcky a životně důležité léky, nebo využít spolupráce se sociálním oddělením Židovské obce v Praze, které poskytuje mnoho zajímavých i odborných služeb. Byli jsme velmi potěšeni z odpovědí, které jsme na náš dopis asi od 20 členů TI dostali. Většina pisatelů nás ujistila, že jsou schopni se o sebe zatím dobře postarat a mnozí mají hodné děti, které jim pomáhají. Vaše dopisy byly moc milé, děkujeme za ně. Tam, kde to bude možné, zajistíme návštěvu některé členky komise, případně pracovníků ŽO.

Chci Vás ujistit, že převážná většina dobrovolníků, kteří tvoří sociálně zdravotní komisi TI, jsou Vaši kolegové - přeživší, jejichž věkový průměr je přibližně 70 roků. Jako předsedkyně komise a příslušnice tzv. 2. generace, tedy dítě po holocaustu, jsem pracovně vytížená v Židovském muzeu v Praze. Proto Vás nemohu přesvědčovat, že dokážeme zázraky. Někdy však i málo může potěšit a to je náš záměr. Členové komise nejsou pouze z Prahy. Jsou zde zastoupena i jiná města, např. Brno, České Budějovice, Kyjov, Liberec, Olomouc, Pardubice, Plzeň a Ostrava. Kdokoliv další by se chtěl naší činnosti zúčastnit, bude vítán, stačí dát o sobě vědět do sekretariátu TI, jehož kancelář je v Praze 1, Haštalská 20, tel. č. 02/24826311, písemný styk

na adresu TI, Maislova 18, Praha 1. Potřebovali bychom zejména ty z Vás, kteří by byli ochotni zajít na návštěvy k osamělým lidem a popovídat si s nimi.

Již dříve jsem Vás upozornila na aktivitu, které pořádá Domov seniorů Charlese Jordana, Milady Horákové 129/300, Praha 6. Je zde možné využít mnohé služby, které nejsou jen pro obyvatele domova. Jedná se zejména o dietní košer stravování, ordinaci praktické lékařky MUDr. Kolanové, ordinaci rehabilitační lékařky, masáže, služby ergoterapeuta, pedikérky apod. Zajímavé aktivity zde najdete i v denním centru, které je otevřeno nejen pro obyvatele domova, ale i pro všechny ty, kteří nechtějí být přes den sami doma. Mají tak možnost poznávat nové věci, aktivně prožívat budoucí dny a být ve společnosti svých vrstevníků. Každý všední den je možné se zúčastnit převážně skupinových aktivit. Patří k nim čtenářský a hudební klub, promítání filmů, výuka jazyka a konverzace, setkání se zajímavými lidmi, besedy, výtvarná činnost, společné oslavy židovských svátků, narozenin a další činnosti a akce podle přání a zájmů klientů. Pro seniory se sníženou pohyblivostí je zajištěn dovoz a odvoz. V případě zájmu se můžete informovat na tel. č. 02/33325557, 33320543, 33321558 přímo v Domově.

V každém čísle Zpravodaje Vás informujeme o Zdravotním fondu Claims Conference. Začátkem tohoto roku jsme dostali příslib nového grantu ve výši 80 tisíc USD. Jsme rádi, že můžeme ve spolupráci se ŽOP pokračovat v organizování péče Zdravotního fondu. Zatím však peníze na účet TI nebyly poukázány. Očekáváme je v nejbližší době, urgujeme jejich zaslání. Vzhledem k tomu, že předešlý grant zdravotního fondu CC ve výši 60 tisíc USD je již dočerpán, prosíme Vás o strpení, pokud

by Vaše konkrétní požadavky byly případně vyřízeny o něco později. Zatím je ŽOP ochotna krátký úsek zálohově překlenout a pomoci tak TI.

Znovu zdůrazňuji, že pomoc ze Zdravotního fondu CC může obdržet každý potřebný, který přežil protižidovskou nacistickou persekuci (bývalý vězeň kteréhokoliv koncentračního tábora, ghetta, ukrývané děti, váleční emigranti žijící v ČR, i když jejich persekuce začala v jiné zemi, členové židovských obcí v ČR, členové TI, narození do roku 1945). Z technických i finančních důvodů je potřeba, aby součet paragonů v jednom měsíci činil minimálně 200,- Kč. Žádost by měla obsahovat Vaše jméno a příjmení, datum narození, adresu, případně tel. číslo klienta a sdělení případného členství (v ŽO, TI, H. Child apod.). K žádosti je nutné přiložit písemné doporučení lékaře, kopii receptu, paragon o doplatku (u částečně hrazených věcí VZP či nehrazených vůbec) a číslo účtu u České spořitelny, pokud chcete finanční příspěvek zaslat na Váš účet, nikoliv složenkou. Své žádosti adresujte na adresu:

**Židovská obec v Praze,
sociální oddělení - A. Martínková,
Maislova 18,
110 01 Praha 1.
Vaše dotazy zodpoví
na tel. č. 02/2310951, 2318664.**

V brzké době dostanete dopis, kde budou nejnovejší informace o Zdravotním fondu.

Chcete znát recept, který pod pokličkou dusíme? Buďte hodně zdraví a dobře nalození, ať nás co nejméně potřebujete. A k tomu přidejte pár kapek optimismu, protože nikdy není tak zle, aby nemohlo být hůře.

Věra Baumová,
předsedkyně sociálně zdravotní komise

FREDY HIRSCH

Březnové výročí násilné smrti vězňů zářijového transportu si tentokrát připomínáme besedou o Fredy Hirschovi, kterou v listopadu minulého roku uspořádala Společnost Aachen - Praha. Účastnily se jí mj. také Zuzana Růžičková a mladá česká badatelka Lucie Ondřichová. Zuzana Růžičková přednesla na besedě svou osobní vzpomínku na Fredyho Hirsche, jak jej poznala v Terezíně i v rodinném táboře Osvětimi Birkenau. Ve stručnosti popsala i činnost aachenských přátel a průběh besedy. Děkujeme jí, že nám oba texty dala k dispozici a Anně Hyndrákové za to, že německy psanou vzpomínku Z.R. převedla do češtiny.

☆ ☆ ☆

Na pozvání Společnosti Aachen – Praha jsem se 30. listopadu 1999 zúčastnila besedy na téma „Fredy Hirsch – Theresienstädter Jugenderzieher“. Hlavní pořadatelkou byla paní Vera Blazek, koreferentem pan Günther Zehe z Aachenské radnice, který se začal jako historik a teolog zabývat Hirschovým životem před pěti lety. Tehdy ho paní Blazek seznámila s mým projevem u příležitosti odhalení pamětní desky Fredyho Hirsche v Terezíně.

Na večer přijela i Lucie Ondřichová. Oba mladí badatelé se našemu tématu věnují s hlubokým osobním zaujetím (nejsou ve svém povolání za to nijak honorováni). Dali se s velkou vášní dohromady, vyměňovali si poznatky a vše je tedy v tak dobrých rukou, že už mě snad ani nebylo zapotřebí. Vypátrali mnoho o dětství a domovském zázemí Fredyho Hirsche a pan Zehe navrhl zřízení rubriky na internetu, kam by mohla jít další svědectví z celého světa.

Samotný večer byl velmi pěkně navštívený (plný menší sálek), pan Zehe pak tak zasvěceně popsal Fredyho život, že jsem už jen jako svědek mohla vyprávět o svých zcela osobních zážitcích.

Lidé, převážně nikoliv židé, byli velmi dojatí, rozhlas se mnou udělal větší rozhovor. Přihlásila se ředitelka školy, která stojí na místě bývalého židovského hřbitova, a chce jí dát jméno Fredyho Hirsche. Pan Zehe se bude snažit i o pojmenování některého hřiště, cvičiště či ulice.

Měla jsem ze všeho hezký dojem a všichni mne ujistili, že to byl úspěšný začátek trvalé vzpomínky.

☆ ☆ ☆

Své první setkání s Fredy Hirschem jsem už popsala při odhalování jeho pamětní desky v Terezíně.

☆ ☆ ☆

Bylo to v lednu 1942 v kasárnách,

v místnosti, kde už bylo osm až dvanáct žen různého stáří. Vycházet z budovy jsme nesměly. Potom přišel Fredy a vyhledal děti. Shromáždil nás a několik učitelů na kasárenské půdě a na jeho pokyn jsme tam uklidili. Sám přinesl dřevo a ukázal nám, jak z toho udělat stolky a stoličky. Na té půdě jsme pak mohli trávit celé zimní dny, mohli jsme se učit, zpívat nebo si hrát. Učitelé byli skvělí, např. Tella Pollaková, abych připomněla alespoň jedno jméno.

Ale každé ráno jsme museli na kasárenském dvoře cvičit, hrát si a pohybovat se. Fredy znovu a znovu zdůrazňoval, že jen přísná osobní hygiena a dostatek tělesného cvičení nám pomůže přežít. Často přicházel, aby nás, starší, učil, jak si s těmi malými hrát a starat se o ně. Vždycky se usmíval, byl velmi hodný a trpělivý. Až později jsem pochopila, že ve skutečnosti nebyl takový optimista, ale tenkrát nám vždycky dokázal dodat sílu.

Hned jak se zlepšilo počasí, podařilo se mu získat povolení, abychom jednou za týden směli vycházet na šance pevnostního města. Vidali jsme jeho siluetu proti nebi, vždy nám celou hodinu předvíčoval v rytmu pronikavého a veselého zvuku jeho písňalky. Býval to toužený vrchol celého úmorného týdne v šedivých kasárnách.

Terezín, leden 1942 – září 1943

Potom bylo civilní obyvatelstvo Terezína evakuováno a z města se stalo ghetto. Ve dvou domech byly zřízeny domovy mládeže, aby děti nemusely žít v depresivní atmosféře v kasárnách mezi dospělými.

Fredy pracoval v oddělení péče o mládež, ale vedl také pořádkovou službu a požární sbor Židovské rady starších. Byl velmi zaměstnaný, přesto se staral o celý náš život v ghettu.

Každý pátek večer s námi se všemi, kteří jsme měli zájem, nacvičoval písně. Hebrejské, jidiš, bůhví, odkud je všechny znal. Později, někdy koncem r. 1942, přišel s nápadem nacvičit části Jeremiáše Stefana

Zweiga jako pásmo recitací, tance a gymnastiky. S pomocí choreografky Miriam Kummermannové je potom s námi dětmi nacvičil. Přirozeně to byly texty o síle a naději, o přemáhání těžkostí. Tak nás udržoval také duševně vyrovnané a zdravé.

Fredy byl přesvědčený sionista, plamený a charismatický řečník. Dokázal nám vštípit víru, že se musíme připravit na úkol zachovat židovský národ a vybudovat Izrael. (Velmi jsem ho obdivovala, ale se smutnou skepsí jako bych už tenkrát tušila, jak málo z nás bude moci tohoto cíle dosáhnout.)

Moje maminka pracovala ve zdravotnictví a od ní jsem věděla, že Fredy kromě veškeré této neúnavné práce navštěvoval také nemocné a staré, kteří ho očekávali stejně toužebně jako my, děti.

Prodělala jsem tenkrát dva těžké zápaly plic. Měla jsem oteklé lymfatické žlázy, a proto mě přidělili do oddělení mládeže jako poslička. Znamenalo to nosit Fredymu do Magdeburských kasáren a zase zpět „důležité“ dokumenty a zprávy.

Tak jsem ho vídala i v době, kdy neměl na tváři svůj optimistický úsměv, když byl unavený a smutný. Trpěl také žaludečními vředy. Jako člen Rady starších měl nárok na „komfort“ vlastní zařízené místnosti, ale on si sám udělal kavalec, stůl, židle a skříň na půdě, podobně jako my. Tam se také utíkal, když potřeboval klid a ticho.

Po historii s bialystockými dětmi, kterou jsem už zmínila ve svém projevu v Terezíně, mu už nepomohlo jeho postavení člena Rady starších.

Kdo porušil zákaz rytíře Blaubarta nevstupovat do třinácté komnaty, kdo promluvil s těmito dětmi, které zoufale křičely pod sprchami, ten nesměl zůstat mezi ostatními, aby jim nemohl sdělit, co viděl. Po několika týdnech samovazby byl Fredy v září 1943 odvezen do Osvětimi Birkenau, B II b.

Září 1943 – prosinec 1943

O tomto období Fredyho života vím jenom z doslechu. Patrně byl nejprve jmenován kádem, to je docela pochopitelné. Byl nápadný svým nevšedním zjevem, vojenským držením těla, sebevědomým chováním, a kromě toho byl, ať žid nebo ne, koneckonců Němec. V tomto pro vězně nejvyšším možném postavení byly ale jenom dvě možnosti – být, nebo se nechat být. Toho prvního nebyl Fredy schopen. Nikdy jsem ho neviděla vztáhnout na dítě ruku. Jak jsem slyšela, každý den skončil do krve zbit ve své „luxusní“ štabě.

Díky bohu, byl tam také esesák – dr. König – který byl ještě poměrně nor-

mální. Ten vyslyšel Fredyho nápad, aby malé děti, které se bez dozoru potulovaly po táboře a zvyšovaly už tak značné nebezpečí epidemií, byly soustředěny do jednoho bloku pod dozorem několika opatrovníků. Tak se stal Fredy kámem dětí na bloku 31 (bývalé koňské stáji), z něhož se stal „Kinderheim“, kde byly děti přes den pod dozorem.

Prosinec 1943 – březen 1944

Krátce před vánocemi jsem s maminkou také přišla do Osvětimi. Peklo třídní cestu v dobytčích vagónech, bez jídla a pití, bylo už často popsáno. Když jsme po tom všem vystoupily na rampě, uvítal nás štěkot psů, řev dozorců, oslňující světlo reflektorů. Následovalo odvržení v sauně. Museli jsme se svléknout do naha a tetovali nás. Přišli jsme o všechny své osobní věci a stali se pouhými čísly. V bizarních hadrech jsme vyšli do mrazu a sněhu, vstříc peklu.

Zimní krajina byla zcela opuštěná. Jen malá skupinka mužů šla proti nám. Když se přiblížili, jeden z nich se sehnul jako by chtěl něco zvednout. „Človče, co tě to napadlo!“ zařval na něho dozorce. Ten okamžik však stačil na jedinou větu: „Hlas se mladší a přijď za mnou do dětského bloku.“ Byl to Fredy. Hned příští den jsem to udělala, přestože jsme byli v karanténě a nesměli jsme vlastně vycházet. Dlouhá a blátivá „Lagerstrasse“ až k bloku 31, kde svítala naděje. A opravdu, sotva jsem věřila svým očím. Po bezútěšné atmosféře ostatních baráků, které byly tmavé a špinavé, bylo tady více světla. Nebo se to jen zdálo, protože stěny byly vybíleny a pomalovány pohádkovými výjevy. Červená Karkulka, Sněhurka, Jeníček a Mařenka. Na trámech byly připevněny malé figurky atletů, z plechovek od konzerv vyřezaný diskobolus, boxer, tenista. Byla to ještě Osvětim, nebo se stal zázrak?

Malé dveře do komůrky vedoucího byly pomalovány a upraveny jako perníková chaloupka a z namalovaného okénka hleděla na příchozí strašná čarodějnice s Fredyho tváří.

Zaklepala jsem, vstoupila a polekala se. Fredy zestárl o mnoho let. V černých vlasech měl šediny, kolem úst vrásky a v očích nekonečný smutek. „Tak ty už jsi tu taky. Co s tebou uděláme? Na dítě jsi stará (bylo mi 15 let) a na opatrovnici zase moc mladá. Už vím! Od zítřka budeš pomocnice vychovatelky Evy Weissové, má velkou skupinu a pomoc může potřebovat!“ Chtěla jsem mu poděkovat, ale ochromilo mě mrazivé leknutí. Ve dveřích stál velký esesák –

a já tu byla nelegálně! Fredy nehnul brvou. Vstal, ohlásil se svým číslem a zdvořile mu nabídl židli. „Nun Herr Oberscharführer, wo haben sie heut' wieder geplündert und geraubt?“ Esesák se zlostně začervenal a ruka mu sjela k boku. Viděla jsem jen Fredyho oči. Byly to oči krotitele, krotícího nebezpečné zvíře. Esesák strčil ruku do kapsy a vyndal cigaretové pouzdro. Nabídl Fredyho cigaretu. „Děkuji, nekouřím. Půjdeme?“ A oba odešli z místnosti na inspekci bloku a mne si nevšímal. Celá jsem se třásla a vyklouzla ven. Objevila jsem zas jinou stránku Fredyho Hirsche.

Sněhurka

Následující den byla neděle a hrála se Sněhurka. Fredy scénicky a do jednoduchých dětských veršů pohádku upravil. Děti zpívaly na známé melodii a bylo dokonce možné obstarat i nějaké kostýmy. Byli jsme totiž všichni jen v hadrech, které Polkám v Kleiderkammer přišly náhodou pod ruku, takže podivných kusů oblečení jsme měli dost. (Já měla například místo kabátu trávově zelený koupací plášť a k tomu zelenou vlněnou čepici. Nestáli jsme jim ani za to, aby nám dali obvyklé pruhované vězeňské mundúry.)

Sněhurkou byla líbezná čtrnáctiletá brunetka v bílých šatečkách. Princem musel být samozřejmě Fredy, stačily mu k tomu jeho obvyklé holínky, rajtky a vatovaná vesta. Děti hrály trpaslíky. Bylo jich víc než sedm, aby si všechny mohly zahrát. Jedna z nás musela být zlá královna.

Ještě dnes umím závěrečný sbor tohoto neobvyklého muzikálu, který zpívali všichni na melodii „Ramony“.

„*Schneewitchen, wer rettet dich aus der Not,*

die Zwerglein – vermuteten den bitteren Tod

und werden wir alle wieder froh und glücklich sein,

Schneewitchen wird Königin sein.“

Žádné velké umění to nebylo, ale dětem se leskly oči a esesáci, kteří sem někdy z dlouhé chvíle přicházeli, nepostřehli, že hra probouzí naději. „Hope against hope“ – doufat v nemožné – jak říkají Angličané.

Rozhovory

Fredy chodíval do heimu většinou hned po apelu, aby dohlédl na pořádek. I já jsem tam vždycky spěchala. Maminka pracovala a já byla šťastná, když jsem tam mohla být co nejdříve. Někdy si Fredy sedl na teplý cihlový komín, který vytápěl blok, a mluvil ke mně nebo sám pro sebe. Zvláš-

tě jeden takový hovor mi utkvěl v paměti. „Víš,“ začal, „jak jsme byli v Terezíně nadšení sionismem?“ „Jistě“, chtěla jsem nadšeně pokračovat, ale jeho gesto mne umlčelo. „Podívej se teď tady na ty lidi. Co jsou – sionisté, asimilanti, komunisté, radikálové? Ne, všechno, co se nám zdálo tak důležité, je nicotné, neznamená to nic. Jsme lidé, nazí a ubozí. Masaryk byl velký člověk – humanismus je jediná cesta.“ Odmíchl se a potom řekl: „Jestli přežiji, chci zase do Prahy.“

Byl by jistě novému státu Izrael přispěchal na pomoc celou svou energií, už proto, že Praha brzy přestala být Prahou TGM.

Ve mně však tento rozhovor zůstal a pomohl mi vyvarovat se mnoha chyb. Někdy mluvil o Cáchách, ale vrátit se tam nechtěl.

1. leden – 11. únor 1944

Přišel Nový rok a život v heimu šel dál. Ráno se děti učily ve skupinách podle věku. Vyučovala se němčina a hebrejšina, vykládaly se české a světové dějiny, bible, mytologie – všechno, co bylo možné bez křídly, tabule, papíru a tužek.

Ubohoo polední polévku z tuřinu nebo řepy děti obřadně očekávaly, chválily a snědly (přání dobré chuti uměly vyslovit písničkou nebo veršičky). Po jídle děti spaly a potom jsme si s nimi hráli.

Fredy přicházel později, přes den hledal pro děti různá přilepšení. Tu pár porcí polévky navíc, tam zas trochu uhlí nebo balíčky, které přišly těm, kdo už je nemohli potřebovat. Vyskočil na komín, zahrál pár tónů na zobcovou flétnu (kdosi ho později nazval Krysařem z Hammeln) a začal nás učit novou píseň.

V sedmdesátých letech tzv. „normalizace“ uveřejnila komunistická Tribuna článek, který měl rozbít „legendu Fredy Hirsch.“ (Nevím proč, v Praze už nebylo mnoho těch, kdo přežili.) Vylíčili ho jako nacistického kolaboranta, který učil české děti německým písním a textům. Ostatně – on byl Němec. V těchto odpoledních hodinách jsme se však učili také L'Alouette, London's burning, hebrejské a jidiš písně. Před několika lety jsem v jednom americkém dokumentu viděla bývalého chlapce z jednatřicítky. Vyprávěl, jak později ve Spojených státech poprvé slyšel Beethovenovu Devátou. „Byla to píseň,“ řekl, „kterou nás učil Fredy v heimu, Óda na radost.“

✧ ✧ ✧

Připravovali jsme Fredyho 28. narození-

(Dokončení na str. 12)

(Pokračování ze str. 11)

ny, Každý, kdo sehnal kousek papíru (draze se platil chlebem, byl to opravdový poklad), psal texty a básně, které znal. Vznikl z toho malý almanach. Také chlebový dort byl připraven. Ale 11. únor začal špatně. Na chlapeckém bloku chyběl při apelu chlapec. Když ho později našli spícího na kavalci, bylo už pozdě. Fredy byl předvolán na komandaturu, kde ho do krve zbili. Zraněný přišel do heimu. Snad už tenkrát něco zaslechl o chystaných událostech, protože byl velmi deprimovaný. V celém táboře zavládla tísnivá atmosféra.

Záříjovému transportu rozdali korespondenční lístky. Měli napsat domů – daří se nám dobře, pracujeme. Zvláštní bylo, že lístky musely být postdatovány – 25. březen 1944. Optimisté tvrdili, že je to kvůli poště, aby adresáti nepoznali, jak pomalu pracuje. Druzí soudili, že možná už v dubnu nebudou moci lístky napsat a tohle bude důkaz, že ještě žijí. (Tak tomu ve skutečnosti bylo, mašinerie smrti myslela i na alibi.) Ze „spolehlivých pramenů“ se šířily informace o plánovaném pracovním transportu. Uvádělo se dokonce i místo: Heydebreck. Dodnes nevím, jestli takové místo vůbec existuje. Pro mnohé z nás se toto jméno stalo synonymem smrti.

☆ ☆ ☆

Byl otevřen ještě další dětský blok – číslo 21. Jeho vedoucím jmenoval Fredy asi o 10 let staršího Hugo Lengsfelda a poslal s ním i mnoho vychovatelů. Já jsem si vyprosila, že mohu zůstat.

Konec – 7. – 8. března 1944

Fredyho poslední den na bloku 31, před zaplynováním záříjového transportu, jsem vylíčila ve svém projevu v Terezíně. Bylo by pro mne snazší, kdyby u toho zůstalo. Ale protože už tu – z vašeho podnětu, milá paní Blažková a moji milí pánové z Cách – tvořím cosi jako životopis Fredyho Hirsche z mého pohledu, musím promluvit i o jeho konci. Není to snadné, neboť Fredyho život už různí lidé různě popsali a vysvětlovali. Chci to popsat tak, jak jsem to tehdy sama prožila a jak mi to později vyprávěl Hugo Lengsfeld, kterého Fredy jmenoval svým nástupcem a který byl částečně i svědkem těchto událostí.

Vězňové záříjového transportu byli o půlnoci vyvedeni z bloků. My ostatní jsme se nesměli ani hnout, ale byli jsme stejně ochromeni hrůzou. V maminčině náručí jsem nakonec k ránu přece jen usnula.

Ještě v noci mě vzbudila moje nejlepší kamarádka, kterou před tím také odvěkli. „Všichni jste se vrátili?“, radovala jsem se. „Ne, jen několik nepostradatelných“ (její otec byl lékař). „A Fredy?“ „Fredy je mrtvý.“ V heimu nastal chaos. „Fredy se předávkovoval prášky na spaní“ – „Ještě žije“ –

„Potřebuje mléko“ – „Pudink“ – „Bude žít“ – „Je mrtvý“.

Dětem řekli, že odešel transportem. Plakaly a museli jsme je utěšovat. Vedení obou heimů převzal podle Fredyho plánu Sepp Lichtenstein. To byl konec.

Zuzana Růžičková

U příležitosti 55. výročí osvobození Osvětimi 27. LEDEN – TRVALE DNEM BOJE PROTI NACISMU

V den 55. výročí osvobození koncentračního tábora se Osvětimští sešli na Pražském hradě v Rudolfově galerii. V poledních hodinách mezi ně přišel prezident republiky Václav Havel s izraelským ministrem zahraničí Davidem Levym. Už skutečnost, že se setkání konalo na Hradě, dalo mu sváteční, opravdu slavnostní, ale také výrazně pracovní charakter.

Shromáždění zahájil předseda Sdružení osvobozených politických vězňů **Oldřich Stránský**. Zprávu o činnosti historické skupiny ČSBS Osvětim přečetla místo nemocného předsedy Roberta Bartka **Věra Kellnerová**. Ve svém úvodu zpráva hodnotí dvacáté století, v němž kromě obrovského rozvoje techniky došlo také ke dvěma světovým válkám a k nesmírnému utrpení, jež se projevilo zejména vyvražděním šesti miliónů Židů z evropských států nacisty. Zpráva pak vykresluje Osvětim a také Birkenau a další tábory, zivovení i smrt zejména v plynových komorách. Všichni to známe z vlastní zkušenosti.

Senátor Pithart – o osvětimské lži

S nesmírným zaujetím vyslechli účastníci shromáždění projev místopředsedy Senátu **Petra Pitharta**. V úvodu svého vystoupení se zamyslel nad těmi, kteří nechtějí o Osvětimi nic slyšet i nad těmi, kteří pravdu o něm zpochybňují či popírají. Uvažoval také o tom, zda o Osvětimi psát a mluvit: „Mnozí tvrdí, že pouhé opakování ubírá na závažnosti sděleného. Také proto se používají slova s jediným a nepřenosným významem: holocaust, šoa.“

Petr Pithart mluvil na tomto shromáždění o těch, kteří o Osvětimi lžou. O shromáždění příslušníků Vlastenecké fronty, konaném vloni 28. října na Vítkově, o slovech předsedy této skinhedské organizace Vladimíra Skoupého, který prohlásil, že žádné vyhazování Židů nikdy nebylo a dodal: „A i kdyby...“ Senátor Pithart pak hovořil o dalším postupu v této věci, o malém zájmu televize i o tom, že za tuto evidentní osvětimskou lež nebyl nikdo odsouzen. Zdůraznil, že naše zákony jsou v této oblasti nedokonalé a na závěr řekl: „Právě proto, že máme převážně takové právo, jsem připraven veřejně podpořit každou iniciativu, která by náš právní řád doplnila o ustanovení trestající osvětimskou lež. Bude-li třeba, jsem připraven ujmout se zákonodárné iniciativy. Jsem si jist, že nebudu sám.“

Slova prezidenta a dalších hostů

Odpolední jednání zahájil svým pozdravem prezident republiky **Václav Havel**. Mimo jiné řekl, že významnou otázkou stockholmské konference o holocaustu, jíž se předchozího dne zúčastnil, byla otázka jak se to všechno mohlo stát, kdo to zavinil, kdo to usnadnil. Prezident Havel pak vyslovil svou podporu návrhu, aby 27. leden byl významným dnem, v němž bychom si připomínali minulost a kladli si otázky, do jaké míry se o ní stále ještě ví nebo naopak proč někteří by na ni rádi zapomněli nebo ji dokonce problematizovali. „My také podporujeme rozmanité projekty, které mají přispět k tomu, aby od mládí mladí lidé věděli, co se všechno stalo a co je třeba dělat, aby se nic takového už nikdy stát nemohlo.“

David Levy, ministr zahraničí státu Izrael, kromě dalšího řekl, že to, co se stalo, je hlubokou jizvou v srdci celého lidstva. „Pokládám za velmi důležité, aby vědomí zodpovědnosti přecházelo z generace na generaci.“

(Pokračování na str. 13)

Předseda Českého svazu bojovníků za svobodu **Jakub Čermín** požádal účastníky konference, aby byli vnímaví k bolesti druhých. Pravé štěstí spočívá ve vnitřní síle člověka, aby dovedl překonávat překážky, které mu život nastražil.

Konferenci krátce pozdravil také zemský rabín **Karol Sidon**, místopředsedkyně ČSBS **A. Dvořáková**, mluvčí biskupské konference **Daniel Herman** a starosta ČOS **Miloslav Pleskač**. **Petr Uhl** ve svém vystoupení mj. uvedl, že v lednu předal vládě návrh na trestní postih i slovních projevů nenávisti, zpochybujících holocaust.

Slovo závěrem

Za nejdůležitější ze závěrů konference je třeba považovat požadavek vyhlášení 27. ledna, dne osvobození Osvětlemi, za **významný den, den obětí nacismu a den boje proti násilí, rasismu, antisemitismu a xenofobii**.

Dodejme ještě, že z 18 vyznamenaných byla většina členů Terezínské iniciativy a že konference se setkala se zájmem médií.

Jiří Steiner

Divadlo v Terezíně

V několika posledních letech připravil Památník Terezín postupně několik výstav, jimiž Terezínu vdechl nový život. K dosavadním expozicím o hudebním, výtvarném a literárním působení terezínských vězňů, profesionálů i amatérů a vedle repliky terezínské ubikace, která je téměř „jako živá“, k nim 15. března přibyla ještě velmi zdařilá výstava o terezínském divadle.

Po oficiálním zahájení ji uvedla autorka libreta a jedna z nejzasvěcenějších badatelek o tomto zvláštním „fenoménu Divadlo v Terezíně“ paní PhDr. Eva Šormová a Arnošt Lustig, který terezínský život poznal z vlastní zkušenosti.

Obsahové i výtvarné pojetí výstavy přibližuje nezastaveným nejen rozsah terezínského divadelní činnosti, ale i rozmanité prostory, zákoutí a pudy v nichž se představení odehrávala a nás, kdo jsme terezínskou divadelní atmosférou osobně poznali a nasávali, do oněch důvěrných míst vrací.

Výstava připomíná nejvýznamnější divadelníky, jež se na představeních podíleli, ať už to byli autoři, režiséři, výtvarníci či herci, za všechny jen namátkou uvádíme Karla Švenka, Gustava Schorsche, Františka Zelenku, Františka Kovanice, Marii a Vavu Schönovy a ještě celou řadu dalších, kteří se na terezínském divadle podíleli. Expozice znázorňuje, jak se ve skromných

podmínkách tvořily dekorace, kostýmy i divadelní plakáty.

(Drobné textové nepřesnosti budou jistě v nejbližší době opraveny.)

A.L.

Průvodce Terezínem

Pražské nakladatelství Vitalis vydalo v roce 1999 útlou knížku *Theresienstadt. Ein Wegweiser*. Autoři Jehuda Huppert a Hana Drori, kteří poznali terezínského gheto z vlastní zkušenosti, napsali průvodce Terezínem hebrejsky. Překlad do němčiny pořídil Dan Weinstein. Hebrejské vydání má sloužit návštěvníkům Terezína z Izraele, německé i dalším zájemcům. Knížka má dvě části. První obsahuje všeobecné informace o terezínském ghettu, v druhé pak jsou v devětatdacetkrátých kapitolách popsány objekty, které je možné v Terezíně zhlédnout. Knihu doprovázejí barevné i černobílé ilustrace – kresby terezínských malířů i dětí a soudobé i současné fotografie. Připojen je i historický přehled událostí souvisejících s pronásledováním Židů. Kniha je to jistě potřebná a užitečná, navíc i pěkně vypravená. Škoda jen, že obsahuje řadu nepřesností a chyb.

deal

Brundibár v Hejnicích

Na paměť 150. výročí narození T.G.M. a 56. výročí vyvraždění tzv. rodinného tábora v Birkenau uspořádalo Mezinárodní centrum duchovní obnovy v Hejnicích, ŽO v Praze a Liberci spolu s TI vzpomínkové setkání a uvedení dětské opery *Brundibár* v bazilice Navštívení v Hejnicích.

Byl to skutečně nezapomenutelný zážitek slyšet milovaného *Brundibára* – sen všech terezínských dětí – v těchto krásných církevních prostorách. Dientzenhoferova bazilika, která svojí monumentálností umocňuje dojem z každého tónu, ještě ni-

kdy ve svých zdech nehostila dětský soubor, který by s takovou láskou a péčí provedl symboliku židovských dětí – *Brundibára*. Jak jímavě zazněla v tomto chrámu nejkrásnější ze všech dětských písniček – krásná ukolébavka, spolu s odhodlaným závěrečným pochodem, oceníme pouze my – děti, které *Brundibára* mnohokrát zpívaly a hrály.

Musím se přiznat, že ačkoliv každé provedení *Brundibára* ve mně vyvolává pocity smutku nad zmařenými životy našich *brundibárských* kamarádů, provedení v této bazilice bylo pro mne osobně nezapomenutelným a dojemným zážitkem. Z provedení *Dismanova* dětského souboru je patrné s jakou péčí a láskou manželé Fléglovi nastudovali tuto operu i kolik citu a lásky do toho dávají děti, které zde zahrály a zpívaly. A za to jim všem patří velký dík nás terezínských dětí.

V neposlední řadě patří mé poděkování také *Martě Kottové*, která se svým obrovským elánem zasloužila o toto krásné odpoledne.

Milena Procházková

Koncert

Dne 8. května se bude konat v Kulturním domě v Terezíně slavnostní koncert, na němž bude městu Terezín předáno nové koncertní křídlo, dar z Japonska.

Koncertní křídlo věnuje městu Terezín *Japonská společnost pro darování pianu Terezínu*. Společnost byla založena lidmi dobré vůle, kteří navštívili Terezín v květnu minulého roku při příležitosti vzpomínkového koncertu klavíristky Izumi Shimura.

Na koncertě vystoupí Izumi Shimura (klavír), Jindřich Pazdera (housle), Karel Haltenwanger (klavír), Volker Ahmels (klavír), Frederike Haufe (klavír), Olga Černá (mezzosoprán) a Radek Krejčí (bas). Čestným hostem bude Edith Kraus z Jeruzaléma.

Koncert pořádají Nadační fond Hanse Krávy – Terezín, město Terezín, Terezínská iniciativa, Památník Terezín, Japonské velvyslanectví v Praze, Velvyslanectví Spolkové republiky Německo v Praze a Jeunes Musicales (Landesverband Mecklenburg – Vorpommern).

V případě zájmu o tento koncert uspořádá TI zájezd do Terezína, spojený s prohlídkou Muzea ghetta a Magdeburských kasáren.

Předpokládaný odjezd z Prahy ve 12.00 hod., návrat cca ve 20.00 – 20.30 hod.

Zájemci o účast, volejte prosím na tel. č. 24826311 nebo pište na adresu Terezínské iniciativy.

In Memory of Czech Terezín Composers

Předseda Sdružení pro českou hudbu a Společnosti Antonína Dvořáka – Radoslav Kvapil – navázal spolupráci se společností pro soudobou hudbu v Izraeli, jejímž ředitelem je Prof. David Bloch.

Aktivity těchto společností podporují zájem o díla umělců, kteří v době 2. světové války psali hudební skladby v koncentračním táboře Terezín.

Soustavnou propagací hudební tvorby významných českých skladatelů židovského původu (zejména V. Ullmann, P. Haas, G. Klein a H. Krása) rozšíří znalosti a probudí zájem o důležitou součást české hudební kultury 20. století, která je dnes uznávanou a stálou kvalitou koncertního života i v zahraničí.

Založením Informačního centra se stanou dostupnými notové materiály, knihy i nahrávky terezínských autorů.

Ve spolupráci s uměleckými školami v ČR, USA, Německu, Izraeli atd. bude možné rozšířit učební plány o díla terezínských skladatelů.

Semináře, workshopy a mistrovské kurzy autentické interpretace prohloubí znalosti mladých interpretů do té míry, že se tato výrazná díla stanou neoddelitelnou součástí jejich koncertního života a repertoáru.

16. – 27. července 2000 budou v Praze a Bechyni uspořádány mistrovské kurzy v oborech Klavír, Zpěv, Violoncello a Komorní hudba.

Čeští a zahraniční vynikající umělci a pedagogové seznámí aktivní účastníky kursů s celoživotní tvorbou terezínských skladatelů a skladbami významných židovských skladatelů, kteří se výrazně podíleli na vývoji české hudby 20. století.

Zvlášť vzácnými hosty budou lektori Prof. Edith Kraus z Izraele (klavír) a Prof. Paul Kling z Kanady (housle). Oba se aktivně umělecky zapojili do hudebně bohatého života v Terezíně jako interpreti skladeb terezínských skladatelů.

Na přípravě projektu pro hudbu terezínských skladatelů spolupracuje Velvyslanectví státu Izrael, Židovské muzeum v Praze, Český hudební fond, Magistrát hl. m. Prahy, Yeuneses Musicales Deutschland, Konservatorium Schwerin, The Terezín Music Memorial Project Israel a A.M.A.T. Paris.

Prezident České republiky převzal nad tímto projektem záštitu. Terezínská iniciativa bude spolupracovat a podporovat pro-

jekt „In Memory of Terezín Composers“, který pomůže zachovat a rozšiřovat kulturní dědictví vytvořené za těžkých dob holocaustu.

Anna Hanusová

Výstava židovských pohlednic ve Španělské synagoze

JAMIM MIKEDEM byla zahájena 1. března a bude otevřena do 31. srpna t.r. Pro ilustraci otiskujeme několik ukázek z mnoha set pohlednic vybraných ze sbírky jediného sběratele.

Korespondence se zahraničím

Dana Lieblová

K mezinárodním kontaktům Terezínské iniciativy patří i vyřizování korespondence se zahraničím. Za deset let činnosti našeho sdružení jsme napsali desítky, ne-li stovky dopisů nejrůznějšího druhu. Dostáváme dopisy organizací i jednotlivců. Různé organizace zabývající se holocaustem se zajímají o naše sdružení a my jim poskytujeme základní informace. Poměrně časté jsou také dopisy jednotlivců, kteří shánějí informace o Terezíně resp. jeho věznicích, protože „píší knihu, sestavují rodokmen svých předků, atp.“. Snažíme se odpovídat, vyhledáváme v Terezínské pamětní knize. Některé kontakty tohoto druhu trvají už dost dlouho; zda existují nějaké konkrétní výsledky, jsme se zatím nedozvěděli. Pokud ovšem, a i to se stává, chce někdo seznam adres členů TI např. z určité části světa, nikdy ho neposkytujeme. Takovým pisatelům vždy odpovídáme, že jim rádi uveřejníme výzvu v časopise, aby se jim lidé z oné oblasti sami přihlásili. Dosud se nikdy nestalo, že by někdo takovou výzvu do časopisu poslal.

Pravidelnou, dost bohatou korespondenci udržujeme samozřejmě s Claims Conference, posíláme jim informace, prosby i žádosti.

Poslední dobou se modernizuje i psaní dopisů. Pokud možno, vyřizujeme zahraniční korespondenci elektronickou poštou či faxem. Samozřejmě jsou i kopie všech dopisů odeslaných e-mailem, ať už přímo z naší kanceláře či ze soukromé adresy předsedkyně, evidovány a ve vytištěné podobě uloženy v kanceláři TI.

Pro případné zájemce uvádíme e-mailovou adresu Terezínské iniciativy: terezinskainiciativa@gmail.cz

Novoroční přání,
Varšava, kolem 1910

Novoroční přání – požehnání měsíce
na závěr Jom kipuru,
Německo, kolem 1910

Chlapci z chederu na Podkarpatské Rusi,
kolem 1930

Novoroční obřad tašlich na břehu řeky,
Rakousko-Uhersko, kolem 1910

Útěk z inferna

Bergen Belsen 1945

Jarní vítr přináší tlumené hřmění, ale na ledém dubnovém nebi není jediného mráčku. Boufka to být nemůže, že by sluchové halucinace z dlouhého hladovění? Hřmění a dunění ve velké dálce neustává, teď už to slyšíme všechny. Přiložíme-li ucho k zemi, je to stále zřetelnější. Nasloucháme napjatě a nevěřicně – fronta se doopravdy blíží. Němci vědí, že konec války je na spadnutí, ale rozkazy jsou jim svaté. Neznají slovo defetismus a s přesností dobře fungujícího mechanismu organizují přemístění přeplněných vojenských skladů dál na západ.

Za úsvitu vyženou všechny vězně, kteří ještě mohou chodit, u skladu naloží každému balík a nekonečný průvod vyčerpaných „muzulmanů“ se dává do pohybu směrem k nádraží. Tam se balíky složí do přípravného nákladního vlaku a průvod se vydává na zpáteční cestu ke skladům. Pořád dokola jako strašidelný paternoster. Neutuchající hemžení připomíná šňůry mravenců obtěžkané bílými kuklami. Kdo je příliš slabý, upadne a jeho břemeno převezme další vězeň. Příšerné perpetuum mobile trvá až do tmy, dokud nejsou vagóny naloženy. Když konečně zazní povel k návratu, oddělí se z davu dva stíny. Hilda a Heda ulehnou do příkopu. Chráněny tmou, přitisknuty k zemi vyčkávají odchod kolony.

Nikdo kromě jejich kamarádek nezaznamenává, že dvě ženy scházejí. Tatam je doba apelů a přesné evidence. Už delší dobu se žádný z esesáků neodvážil vstoupit do tábora, kde skvrnitý tyfus kosí vězně po tisících, kde není jídlo ani voda, kde se nepohřbívali mrtví a neošetřují nemocní, kde je vzduch otrávený zápachem výkalů a rozkládajících se mrtvol.

Uprchlíci jsou rozhodnuti vrátit se do hamburského předměstí Tiefstack, do místa jejich posledního pracoviště před deportací do Bergen Belsenu v naději, že jim tam pomohou dva francouzští váleční zajatci Maurice a Joseph. Jsou nasazeni na práci v malé vyvažovně uprostřed ruin a nosí nám pravidelně kyblík vlažné polévky, o níž ošidili velkého vlčáka majitelky kuchyně.

Po odpočinku v opuštěné stodole se Hilda a Heda ještě v noci vydávají na pochod. Zanedlouho je zastaví ozbrojená hlídka. Hilda umí dobře německy a tvrdí, že byly vybombardovány a prchají před frontou. Ozbrojenci jim uvěří a tak ujdou zatčení.

Po této zkušenosti se rozhodnou připojit se k hustému proudu uprchlíků, který se valí na západ. Nikdo se jich na nic neptá, nikomu nejsou nápadné, chrání je zoufalý zmatek posledních dnů války. Po týdenním trmácení dorazí do Tiefstacku a po delším bloudění v labyrintu trosek najdou vyvažovnu, kde Francouzi pracují.

Maurice a Joseph, blondáček z Québecu, jsou dojemní. Vítají děvčata a bez rozmyšlení se vydají za německou šéfovou, aby jim poskytla přístřeší. Jak přiměli Němku, že svolila, je mi záhadou, nejspíš jí zamtlčili celou pravdu. Buď jak buď, doba je pohnutá, uprchlíků mnoho a Němka přijme holky pod podmínkou, že se co nejdříve přestěhují jinam. Po dlouhé době mají střechu nad hlavou, mohou se najíst a umýt. Maurice a Joseph mají připravený plán. Jakmile jsou vydány obědy a vlčák nakrmen, odeberou se do mezinárodního přístavu, kde odedávna kotví lodě z českých zemí. Vědí o české lodi, na jejímž stěžni se třepotá červenobílá vlajka s modrým klímem. Kapitána mohou sotva znát, nicméně se jim podaří ho přesvědčit, aby dvěma krajkám pro příští dny poskytl azyl. K večeru se hoši vítězoslavně vrací s dobrou zprávou, že nazítří odvedou děvčata na českou loď.

Hilda a Heda jsou přešťastné a cítí se už předem v bezpečí. Večer stráví společně s ostatními v kuchyni u rádia. Poslouchají cizí stanici, aby se dozvěděly nejnovější zprávy z fronty.

Tu náhle začne vlčák zuřivě štěkat. Kdo si chvatně vypne rádio a navykklým automatickým pohybem vrací ukazatel na německou stanici. Za okny se ozývají drsné hlasy a něčí pěst tluče na zamčené dveře.

Heda letí v panické hrůze k oknu a Hilda za ní. Heda se při tom zaplete do černého závěsu, který zatemňuje okno, pak se jí podaří okno rozrazit a vyskočí. Hilda ji následuje.

Venku je okamžitě popadnou chlapi s Volkssturmu. Číhali zřejmě na obyvatele domku, aby je přistihli při poslechu cizí stanice. Původní záměr jim nevyšel, zato se jim poštěstilo zatknout dvě podezřelé osoby. Na holky, které jsou k smrti vylekané, sypou jednu otázku za druhou, ale odpovědi se nedočkají. Děvčata se nezmohou na jediné slovo. O to výmluvnější jsou Maurice a Joseph. Kostrbatou němčinou za pomoci gest vysvětlují, že ženy patří k posádce české lodi a neumějí německy. Holky mlčí jako ryby, myslí jen na vytetované číslo na levém předloktí, které by je při prohlídce okamžitě prozradilo.

Muži z Volkssturmu vedou děvčata mezi sebou a není úniku. Francouzi se k nim přidávají, ačkoliv je k tomu nikdo nevyzval. Skupinka prochází liduprázdnými zatemněnými ulicemi směrem k přístavu. Dusot okovaných bot se odráží od zdí domů. Všichni mlčí, a děvčata cítí marnost všeho jejich počínání, a především strach.

Už jsou u velkých skladů kolem přístavu. Francouzi se náhle rozběhnou, aby informovali kapitána. Když hlídka dorazí na místo, stojí už kapitán v uniformě na břehu. Se svou větrem ošlehanou tváří rámovanou věnečkem námořnického vousu vypadá jako pravý mořský vlk.

Uniforma, byl Labské paroplavební společnosti, a celkový vzhled kapitána se nemine účinkem. Jsme v Hamburku a pan kapitán je pan Někdo. Přísně se na dívky dívá, pohrozí jim a zařve: „Domů!“ Hlídce poděkuje, že ty pitomé nány přivedla a ujišťuje ji, že je za jejich noční toulky přísně potrestá.

Němci odpochoďují s pocitem dobře vykonané práce.

Margit Herrmannová

Květnové setkání v Bejt Terezín

Bejt Terezín v Givat Chaim Ichud pořádá každým rokem v květnu setkání bývalých vězňů terezínského ghetta a jejich dětí a vnuků. Terezínská iniciativa dostává vždy pozvání a doposud na ně reagovala tak, že jsme na setkání zpravidla delegovali toho, kdo byl právě v té době z nějakého důvodu náhodou v Izraeli. Ten pak na shromáždění předal pozdravy předsednictva TI.

Letošní setkání, které se koná 20. května, je plánováno jako mezinárodní, očekává se mnoho účastníků z celého světa. Bude se konat v renovovaných prostorách památníku a bude při té příležitosti zahájena nová výstava. Předsednictvo Terezínské iniciativy dostalo milé pozvání a rozhodlo, že vyšle do Izraele předsedkyni Dagmar Lieblovou, aby se tohoto významného setkání bývalých terezínských vězňů osobně zúčastnila. Zprávu o této události přineseme v příštím čísle našeho časopisu.

Zkušenosti z návštěv německých škol

Začalo to před několika lety vyprávěním a diskusí na společném semináři českých učitelů z Litoměřicka a německých z Braniborska. Seminář se konal v Terezíně. Čeští učitelé nás vlídně vyslechli, a tím to pro ně skončilo. Učitelé z Německa se však začali zajímat, zda bychom byli ochotni přijet i mezi jejich žáky. Po naší kladné odpovědi brzy následovala pozvání.

Podporu těmto projektům poskytuje ministerstvo školství Braniborska, jmenovitě upřímný humanista, dobrý přítel a podporovatel Tereziína, pan Berndt-Karl Vogel.

Oblastní školské instituce pak organizují vše, co s naším pobytem v Německu souvisí: nabídku školám, ubytování, harmonogram přednášek, dopravu, atd. Na přednáškách bývá většinou jedna třída, někdy dvě spojené, obvykle dvojitou „hodinu“. Obvykle přednášíme pro dvě, někdy však i tři skupiny denně. Všechno klapě perfektně. A žáci? Nejčastěji 9. až 13. třídy, přednášeli jsme však i žákům šestých, sedmých i osmých tříd, a dokonce jsme se podíleli i na projektu, na němž pracovaly děti čtvrtých až šestých tříd.

Vyprávíme o tom, jak nás v dětství a mládí postihla válka, o svých zážitcích v lágrech, o tom, jak jsme ztratili rodiny a přátele. Vysvětlujeme kořeny antisemitismu, zdůrazňujeme, co znamenali Židé v německé i světové vědě a kultuře.

Necháváme žáky kdykoliv vstoupit do našich vyprávění s otázkou nebo s vlastním komentářem a necháváme také na konci čas pro volnou diskusi. Jedno jim však zdůrazňujeme: že oni nejsou zodpovědní za to, co spáchali příslušníci jejich národa před více než půl stoletím. Že však jsou a vždy budou zodpovědní jenom za to, co se děje v jejich okolí a v jejich současnosti.

Několikrát jsme vyslechli: „No, ano, zodpovědní sice nejsme, ale stydíme se za to, že tehdy mohli Němci vůbec něco takového napáchat!“

V diskusích bývá spousta otázek - od detailů o lágrovém životě až po příčiny antisemitismu. Někdy jsou otázky dětsky naivní, zájímají se na příklad, zda jsme sami viděli Hitlera a podobně. Jindy sedí zamlkle a dotazy jsou jen zřídka. Velmi záleží na tom, jak jsou žáci na naši návštěvu předem učitelem připraveni. Jelikož se však o naši návštěvu sami ucházejí, bývají to učitelé, kteří mají nějakou motivaci, kteří své žáky motivují. Také po zazvonění se děti někdy rozutečou, jako když střílí do hejna vrabců, jindy nás zase obklíčí a bombardují dalšími a dalšími dotazy. Zřejmě se v neformálním kroužku cítí lépe než ve školní lavici.

Často se zmiňujeme o nebezpečí neonacismu. I když víme, že na některých školách je dost pravicových extrémistů, zatím jsme se nesetkali s přímou provokací nebo nepřátelským projevem.

Většinou se tedy loučíme s dobrým pocitem, že jsme zaseli užitečnou setbu.

M. Vidláková a A. Radvanský

Kaleidoskop dojmů

Ze slohových prací studentů sestavil

Michal Stránský

V minulém roce se vydala jedna třída z Gymnázia Vítězslava Nováka v Jindřichově Hradci do Terezína. Studenty vedl jejich profesor češtiny Jaroslav Cempírek, a také s nimi byla Margit Herrmannová, členka Tereziínského iniciativy.

Tereziínská iniciativa přispívá na tyto „školní výlety“. Následující kaleidoskop je sestaven z prací studentů (je ponechán i původní pravopis). Úmyslně není opatřen komentářem, ten si čtenář připojí v duchu sám.

„12. května se pojedeme podívat do Terezína. Je to povinná školní akce a omluví vás jen z vážných důvodů. Do té doby si každý z nás připraví ústní referát o židovské problematice, tak zněla slova našeho třídního profesora.

Nepřijala jsem tento „výlet“ s velkým nadšením. Hrůzu, která se za 2. světové války odehrávala jsem znala jen z vyprávění nebo z nějakých televizních dokumentů. Ale domnívala jsem se, že mi to stačí a že nemusím vidět místo, kde se něco takového dělo.

Návštěvu Terezína už mám za sebou a můj názor se poněkud změnil. Je to něco, co patří do dějin, i když si to neradi připouštíme.“

L. Hájková

„Jednou přišel náš třídní profesor do třídy a oznámil nám, že pojedeme na výlet do Terezína. Téměř všichni jsme začali protestovat, ale náš profesor se nedal, domluvil s námi termín a zadal referát na téma *holocaust*.“

Zdeňka Petru

„Před návštěvou Tereziína jsme si měli zjistit něco o postavení Židů za války. Nejdříve se do toho nikomu nechtělo, ale náš profesor Cempírek chtěl, abychom všichni věděli jak lidi za války trpěli. Poutavě nám o utrpení lidí vyprávěl, že jsme si tu hrůzu dokázali představit, alespoň já. V Tereziíně, v Malé pevnosti dostala vyprávění a přečtené knihy pravou podobu.

V Tereziíně s námi byla paní Herrmannová, která Tereziínem prošla, dostala se i do Osvětimi. Dost ji obdivuji, protože já bych se tam už nikdy nechtěla vrátit. A asi do konce života bych nenáviděla Němce.

Nejvíce mě v Malé pevnosti šokoval bazén, postavený pro dcery velitele vězení. Bazén byl nedaleko popraviště. Ony se tam koupaly, zatímco několik metrů od nich umírali lidé.“

V. Spěváčková

„Co bylo zvláštní? Všude kolem byli cizinci. Češi snad nemají o tuto návštěvu zájem? Neříkám, že je to něco příjemného. Na každého to musí nějak působit, když prochází místy, kde umíralo tolik lidí. Sice jim tím už nepomůžeme, ale také trochu uctíme jejich památku.“

Vendula Šolková

„Dostali jsme průvodce, který pocházel z Černé Hory. Ale češtinu ovládal skvěle. Začal nám popisovat jednotlivé sektory Malé pevnosti, popisoval nám utrpení vězňů a krutost dozorců. V té chvíli se mi zdálo, jako by Němci snad ani nebyli lidi, ale zvířata. Proč cítili takovou nenávist k židům? Hitler jednou vyřkl, že pokračuje v díle Krista. Ale Kristus nechtěl dosáhnout něčeho násilím a utrpením.“

Radek Berkovjan

„Pevnost mě překvapila především svojí velikostí a těžko jsem si představil, že tu mohlo být v době války týráno 32 000 lidí

(Pokračování ze str. 17)

(Pokračování ze str. 16)

a mezi nimi i 5 000 žen. I když byl Terezín jenom přestupní stanicí do dalších koncentračních a vyhlazovacích táborů, zahynulo zde na 2 500 lidí a to je dost na dobu 6 let. Nejvíce mě udivil bazén, kde se koupali vysocí úředníci, i když se za jejich zády střílely desítky lidí. Po prohlídce Malé pevnosti jsme se vypravili do Muzea ghetta, které bylo dříve chlapeckou školou. Průvodce nás také zavedl na místo, kde byla zbudována vlečka pro hbitější přesun vězňů.“

Petr Novák

„Prohlídka Malé pevnosti byla velmi poučná. Je to hloupost bránit se takovéto exkurzi s odůvodněním, že víme, co se tam dělo a že jezdit na podobná místa je leda pro úchylné jedince, kteří se vyžívají v násilí a utrpení jiných. Naopak si myslím, že by mělo být povinností každého rozumného člověka přijet sem a alespoň

na chvíli vzpomenout lidi, kteří zde byli uvězněni a stali se obětmi Hitlerova nacismu.“

Tomáš Hadrava

„Nejvíce mě ale šokoval příběh paní Herrmannové, která jela s námi, o jejím osudu v Terezíně, Osvětimi, Buchenwaldu. Paní Herrmannová musí být velmi silná osobnost, já bych se na jejím místě do Terezína nikdy nevrátila. A Němce bych nenáviděla až do konce života.“

Hezinová

„O válce jsem si lecos přečetla a musím říci, že jsem z toho neměla dobrý pocit a často dokonce bojovala s chutí knihu zavřít a věnovat se něčemu příjemnějším. A to je právě ono. Neměli bychom zavírat oči před těmito tragickými událostmi. A i když už jsou našťastí za námi, neškodí si uvědomit, kam až to může vést, když se lidi přestanou tolerovat.“

Chmelíková

Čeští žáci se dozvídají o holocaustu

Konference „Fenomén holocaust“, která se konala v říjnu 1999 na Pražském hradě (viz minulá čísla čas. Tereziánská iniciativa), ale i další aktivity směřující k rozšíření znalostí o holocaustu mezi českou mládeží, začínají přinášet první ovoce. Do konce letošního školního roku je již přihlášeno 49 školních skupin k návštěvě Památníku Terezín, čímž je kapacita Muzea plně vyčerpána. Tyto návštěvy jsou dotovány Tereziánskou iniciativou a vzdělávací oddělení Památníku jim poskytuje velkou péči a pozornost.

Prohlídka je věnována především bývalému ghettu a zaměřena na osudy Židů za druhé světové války a posléze končí Malou

pevností. Kromě toho je několik tříd přihlášeno na rozsáhlejší studijní projekty (např. *Zmizelí sousedé*, *Hledání stop*), které se zabývají zvláště osudy Židů z regionu školy a zahrnují i dvoudenní studijní pobyt ve Středisku setkávání mládeže v Magdeburšských kasárnách.

Od ledna letošního roku tam probíhají i vícedenní semináře pro české učitele o výuce holocaustu (obvykle od pátku do neděle). I tyto semináře pořádá - a nutno říci velmi dobře - výchovné oddělení PT. Na tyto semináře je do konce školního roku přihlášeno asi 500 učitelů.

Tereziánská iniciativa zajišťuje pro tyto semináře besedy s bývalými vězni, což zajišťují dobrovolníci z TI. Mimochodem, nechcete se také zúčastnit?

Samozřejmě běží i nadále německé projekty, a to nejen pobyt školních skupin, ale i učitelské semináře, které rovněž organi-

zuje výchovné oddělení spolu s dobrovolníky z *Aktion Sühnezeichen a Gedenkdienst*.

Asi si málokdo umí představit, jaký obrovský přívál práce se tím nahnul na několik málo pracovníků výchovného oddělení a Muzea ghetta Památníku Terezín a jaká organizační i odborná práce s přípravou materiálů za tím vším stojí.

A tak si myslím, že bychom měli na jejich práci pohlížet s velkým uznáním a poděkovat zejména Mgr. Chládkové, na níž především leží zodpovědnost a spousta práce s hladkým průběhem všech těchto akcí. Avšak nejen jí, ale i všem ostatním pracovníkům, kteří se podílejí na tom, aby se česká mládež dozvěděla o krutém osudu Židů za války.

Dosud se o tom ve školách dlouho a úspěšně mlčelo.

Michaela Vidláková

Pro Muzeum holocaustu ve Washingtonu

Muzeum holocaustu ve Washingtonu shromažďuje údaje o těch, kteří přežili holocaust. Ačkoliv, jak sami uvádějí, získali již seznam asi 120 000 lidí, listina je stále neúplná a chybějí zejména údaje o osobách ze zemí za „železnou oponou“, tedy i z ČR a Slovenska.

Muzeum se proto obrátilo na Tereziánskou iniciativu se žádostí o uveřejnění výzvy, jejímž cílem je chybějící mezeru doplnit. Prosíme proto všechny, jichž se to týká, aby pomohli a nahlásili pokud možno informace o přeživších (i o těch, kteří již po válce zemřeli).

Informace by měla obsahovat:

- 1) Příjmení a jméno (současné).
- 2) Adresu (současnou nebo poslední).
- 3) Předchozí jména.
- 4) Datum a místo narození.
- 5) Pokud již zemřeli, datum úmrtí.

6) Pobyt za války.

7) Způsob přežití (na příklad: koncentrační tábory, vězení, ukrytí s falešnými doklady, atd.).

8) Je přeživší zaznamenán v interview pro Spielbergovu dokumentační akci a případně kdy?

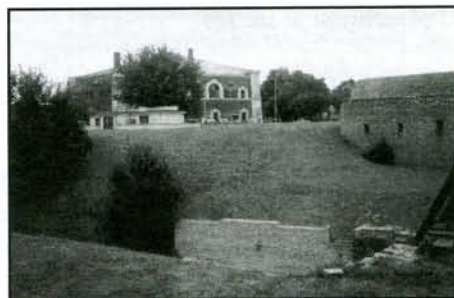
Muzeum má zájem o zřetelnou fotografii nebo její kvalitní kopii. Je však třeba počítat s tím, že fotografie nebudou vráceny.

Text může být poslán česky, anglicky nebo německy na adresu:

SURVIVORS REGISTRY
US Holocaust Memorial Museum
100 Raoul Wallenberg Place, SW
Washington, DC 20024-2126
USA

Z pověření Institutu Terezínské iniciativy jsem v červenci 1999 navštívil některá místa ve východním Polsku, kde byly za války zavražděny tisíce židovských občanů z Polska a dalších evropských národů, která mají vztah i k tragedii českých židů. Na všech navštívených místech jsem pořídil fotografie.

obětí. V další části tábora je zpřístupněno několik obytných bloků, které názorně ukazují v jakých nesnesitelných podmínkách museli vězňové žít. Všechny bloky jsou dřevěné, bez vytápění. Esesáci zřejmě nepočítali s tím, že se zde vězňi „zdrží“ déle a přísun nových vězňů byl stále hojný. Za dobu existence tábora Majdanek v něm za-

Zamoš

Sobibor v říjnu 1943, kde byly likvidovány všechny židovské tábory v oblasti Lublinska, bylo v rámci této akce vyvražďeno v Trawnících 43 tisíc židů. Zbytek byl na jaře 1944 deportován do Majdanku. Z Terezína bylo do Trawniků 12. června 1942 deportováno 1000 osob transportem AAK. K uctění památky zavražděných byl na návsí obce postaven pomník.

Také Rejowiec sloužil v letech 1942 a 1943 jako ghetto. Dnes úpravná obec s ukázkami východopolské architektury byla za války místem věznění několika tisíc židů a také konečnou stanicí terezínského transportu Ap, vypraveného 18. dubna 1942. V obci je umístěn pomník, připomínající nedávnou historii.

Zamoš je pevnostní město se zachovaným renesančním centrem a je vyhlášenou památkou UNESCO. Před válkou tvořili židé ve městě a okolí 50 procent veškerého obyvatelstva. Za války zde bylo vytvořeno ghetto, kde spolu s polskými židy bylo vězněno i 2000 terezínských vězňů, kteří přijeli do Zamošce koncem dubna 1942 transporty Ar a As. Většina vězňů byla deportována do vyhlazovacích táborů Chelmno, Belžec aj. V Zamošci není žádná památka, která by tuto část historie města připomínala.

Má další cesta vedla do Izbice. V izbicském ghettu byli vedle polských židů také účastníci transportů Aa a Ab vypravené z Terezína 11. a 17. března a zčásti transportu Aq z 27. dubna 1942. Izbica byla pro většinu z nich jen průchozí stanicí, odkud byli deportováni do vyhlazovacích táborů Majdanek, Belžec, Chelmno nebo Sobibor. Zřejmě pohnutou historii obce připomíná velký pomník se třemi letopočty: 1920, 1939 a 1946, začátek čtyřicátých let však nepřipomíná.

Poslední místo, které jsem navštívil byl Belžec. Na belžecké železniční rampě vystoupilo v roce 1942 několik set tisíc lidí, ale nikdo nenastupoval. Na přelomu let 1941 a 1942 založil nedaleko obce SS Hauptsturmführer Christian Wirth vyhlazovací tábor, kam převedl své bohaté zkušenosti s hromadným zabíjením bezbran-

(Pokračování na str. 19)

Po stopách akce Lublin – Ibica

Prvním cílem návštěvy byl Lublin, starobylé výstavní město, kde před válkou tvořili židé třetinu veškerého obyvatelstva. O poměrech v Lublinu a lublinském okrese vypovídá už fakt, že velitelem SS a policie tam byl Brigadeführer Odilo Globocnik, kterého po skandálech ve funkci vídeňského gauleitera poslal Himmler do Generálního gouvornementu s úkolem „zlikvidovat židy, aristokraty, inteligenci a církevní živly“.

Na jižním předměstí Lublinu, nazvaného podle někdejšího tatarského tábořiště Majdan Tatarski, založila wehrmacht na podzim roku 1940 tábor Majdanek, určený pro polské a později i ruské válečné zajatce. Koncem roku 1941 přešel pod správu SS a postupně se proměnil v tábor koncentrační a vyhlazovací.

Na místě bývalého koncentráku je dnes „Muzeum martyrologii Majdanek“, kde Poláci důstojně uctili památku mrtvých vysokým monumentem symbolizujícím utrpení vězňů a mauzoleem s popelem zavražděných. Esesáci opustili Majdanek před postupující Rudou armádou v červenci 1944 tak kvapně, že nestačili zlikvidovat důkazy svých zločinů. Proto jsou v Maj-

hynulo 360 tisíc lidí, z toho dvě třetiny židů. Ostatní byli Poláci a ruští zajatci. Z Terezína přijely do Majdanku dva transporty po 1000 lidech, vypravené 25. května a 13. června 1942.

Pomník zavražděným v Majdanku

Další zastávkou byla vesnice Trawniki sloužící od května 1942 jako tábor nucených prací především pro sovětské zajatce a polské židy. Vězňové pracovali na zemních pracích a v okolních továrnách. Do konce roku 1942 a v roce 1943 byli do Trawniků deportováni židé z různých polských ghetta a dostali se tam i židé z dalších zemí. Po povstání ve vyhlazovacím táboře

Mauzoleum s popelem zavražděných v Majdanku

danku zachované plynové komory, krematorium a řada táborových baráků. V několika blocích jsou instalovány výstavy seznamující návštěvníky s historií tábora. Jedna z vystavených fotografií zachycuje i příjezd transportu do Terezína. V jednom z bloků jsou vystaveny statisíce párů bot

U vchodu do tábora Majdanek je pro žízňivé návštěvníky „vkusně“ instalován automat na Coca - Colu.

(Dokončení ze str. 18)

ných, které získal jako velitel ústavů eutanázie v Říši. Byl to surovec, který s oblibou šlehal jezdeckým bičkem přes obličej vězně i esesáky nižší šarže. Belžecký vyhlazovací tábor byl v provozu od února do listopadu 1942 a byl určen především pro polské židy. Počet obětí se odhaduje na půl milionu. V táboře bylo několik dřevěných budov sloužících jako ubikace pro esesáky a malý počet vězňů „sonderkommand“,

pracujících většinou při třídění pozůstalostí obětí. V jediné zděné budově byly plynové komory, v nichž se používal se kyslíčnický uhelnatý, Wirthův oblíbený plyn, který se tvořil v ukořistěném sovětském tanku. Ke konci roku 1942 přestaly přijíždět transporty a bylo zahájeno pálení ostatků obětí z hromadných hrobů. Poté byly všechny budovy zbourány a terén byl zalesněn. Do dnešních dnů se zachovala pouze železniční rampa. Do Belžece žádný přírodní transport z Terezína nepříjel, čeští věz-

ni se tam mohli dostat případně z jiných táborů.

Dojem z prohlídky tohoto místa lze sotva sdělit. Nikde žádný pomník nebo pamětní deska připomínající, co se zde odehrálo. O to výmluvněji působí zrezivělé koleje, vysoká tráva a betonové elektrické svítlny, které vypadají jako by vyrostly mezi stromy v lese.

Návštěvou Belžece jsem zakončil svou cestu po stopách terezínských transportů v Polsku..

Pavel Šrut

Informace – Vzkazy – Výzvy – Prosby

Informace k pojistkám

Pro žadatele pojistných nároků bylo zřízeno Mezinárodní komisí pro pojistky obětí holocaustu telefonní číslo (hlasová schránka): **096 096 0200 687**. Na toto telefonní číslo je třeba nahlásit jméno a adresu a další údaje (podle dispozic ze záznamníku) v českém jazyce.

Po nahlášení požadovaných údajů obdrží žadatel do tří týdnů dotazník s podrobnými informacemi, které po vyplnění zašle do Rotterdamu (adresa je uvedena na obálce, která je přiložena k dotazníku).

Adresa pro vyžádání dotazníku:

International Commission - ICHEIC
P.O.Box 1163
Wall Street Station
New York NY 10268
USA

Internetová adresa: www.icheic.org

Pro žadatele z Prahy a okolí budou konzultační hodiny od počátku dubna vždy v pátek od 10.00 do 12.00 hod. na Židovské obci. Konzultace je třeba předem dojednat na tel.: 231 90 02, linka 311.

Pro žadatele z mimopražských obcí budou konzultace organizovat příslušné obce.

Kdo ještě ovládá český Gabelsbörgův těsnopis?

Otec Petra Ginze, známého vydavatele „VEDEM“ v Terezíně, Ota Ginz, zanechal po sobě deník z první světové války. Je psán Gabelsbörgovým těsnopisem.

Kdo by byl schopen a ochoten (samozřejmě za honorář) deník přečíst, prosím, přihlašte se na adrese:

Prof. Dr. Jiří Franěk,
Betlémská 10, 110 00 Praha 1,
tel.: 02/22 22 05 58.

Děkuji předem.

Kdo si z Terezína vzpomíná?

Kdo si z Terezína vzpomíná na mé rodiče Markétu a Jindřicha (Hobby) Rimplovi, transport „J“, prosím ozvěte se jejich dceři:

Vera Harms,
Schönebecker Hagen 48,
D-28757 Bremen, BRD.
Telefon: 0049421/664443,
e-mail: vera-dirk.harms@t-online.de

Jsmo na internetu

Od letošního roku si můžete články uveřejněné v našem časopise Terezínská iniciativa přečíst i na internetu. Stačí znát tuto adresu: www.terezinstudies.cz

Milí kluci a děvčata z „doby Terezína“

Právě jsem dostal e-mailovou adresu Terezínské iniciativy, a proto vám píši. Snad si na mne někdo z vás vzpomene.

V Terezíně jsem se jmenoval Arna Ehrlich a byl jsem „madrichem“ (vedoucím) slavného domova č. 9 v bývalé škole - L 417.

Od 24. května budu bydlet v Praze u bývalého „devítkáře“ Ego na Jordana. Jeho adresu a telefon vám řeknou v sekretariátu Terezínské iniciativy.

Rád bych se setkal s těmi, kteří si na mne pamatují. Dejte mi, prosím, vědět.

Ahoj, Arna

Potvrďte, prosím, adresu

Občas se nám stane, že se ze zahraničí vrátí náš časopis, protože je opatřen špatnou adresou. Především nás mrzí, že se Terezínská iniciativa nedostala ke svému čtenáři. Nehledě na to, že poštovné do zahraničí je dost vysoké a značnou částkou zatěžuje rozpočet.

Proto vyzýváme vás, zahraniční čtenáři, napište nám laskavě znovu adresu, na níž chcete, aby vám náš společný časopis přicházel.

Stručný dopis nebo pohlednici adresujte prosím:

Terezínská iniciativa,
Maiselova 18,
110 00 Praha 1.

Předem vám děkujeme za zprávu.

redakce časopisu

Z nového čísla časopisu

BEJT TEREZÍN

vybral Jiří Steiner

Stalo se už pravidlem, že dvakrát ročně dostáváme z Bejt Terezín jejich bulletin. Vybíráme z něho informace, které se týkají České republiky a především Tereziánské iniciativy. Z časopisu, který jsme dostali na začátku letošního roku, jsme vyhledali informace, jež nás mohou zajímat.

Světové setkání členů Bejt Terezín se letos bude konat 20. května, bude na rozdíl od předcházejících let s mezinárodní účastí. Zúčastní se ho také naše předsedkyně Dr. Dana Lieblová.

☆ ☆ ☆

Upozorněním na článek v časopise Zeichen připomíná bulletin úmrtí našeho předsedy Doc. Hanuše Schimmerlinga. Informace připomíná, že Hanuš byl zakladatelem a dlouholetým předsedou Tereziánské iniciativy, sesterské organizace Bejt Terezín. V mládí byl členem Hašomer Hacair, v Terezíně pracoval v zemědělství, po osvobození působil ve stejném oboru až po profesuru na Vysoké škole zemědělské.

☆ ☆ ☆

V Pinkasově synagoze (se jmény všech českých vyvražděných Židů) se 16. září uskutečnila vzpomínková slavnost, při níž bylo přečteno 3100 jmen těch, kteří byli nacisty zavražděni. Čtení trvalo 4 hodiny. Přečtení všech téměř 80 tisíc jmen by vyžadovalo čas šesti dní a nocí. Obřadu se zúčastnili prezident republiky Václav Havel a mnozí představitelé politického a uměleckého života.

☆ ☆ ☆

Dr. Jaroslava Milotová a Miroslav Kárný z Tereziánské iniciativy navštívili v listopadu 1999 Izrael. Navštívili sionistický archiv v Lavonu a Jad Vašem a shromáždili materiály o osudech českých Židů v době holocaustu.

☆ ☆ ☆

Ve dnech od 2. do 5. září 1999 se konala v Praze světová konference ukryvaných dětí. Jednání se zúčastnilo 760 „dětí přeživších holocaust“ z mnoha zemí Evropy a Ameriky. Značně přispěla Tereziánská iniciativa zejména předloženými a realizo-

vanými náměty přednášek a workshopů.

☆ ☆ ☆

Helga Hošková, členka Tereziánské iniciativy, vystavovala své práce z dětství, tedy z pobytu v Terezíně, v říjnu a v listopadu v Clam Gallassově paláci v Praze.

**Zveme Vás na zájezd,
pořádaný v neděli 25. června 2000
Tereziánskou iniciativou
na vernisáž výstavy**

FRIEDL DICKER-BRANDEISOVÁ

(1898 – 1944)

olejomalby, kresby, architektonické projekty, tapisérie

v Egon Schiele Art Centru, Český Krumlov

Tato mezinárodní putovní výstava z celoživotního díla nám všem blízké malířky, návrhářky a pedagožky byla připravena ve spolupráci s Centrem Simona Wiesenthala, Museum of Tolerance, Los Angeles. Byla již loni představena ve Vídni i Štýrském Hradci a bude z Českého Krumlova v letech 2001 – 2002 ještě přenesena do Paříže, Stockholmu, Atlanty a Tokia.

Zájezd navíc skýtá vynikající příležitost zhlédnout stálou expozici akvarelů, kreseb a dokumentace o životě světově proslulého rakouského malíře Egona Schieleho (1890 – 1918). V čase zájezdu budou Schieleho práce doplněny ze soukromé sbírky o klíčový malířův obraz nazvaný „Autoportrét coby mnich spolu s Wally N.“ (1913). Současně bude také probíhat výstava „Timeless“ (díla umělců z ČR, Rakouska, Německa, Ruska, USA, Číny a Francie).

Program a harmonogram zájezdu:

9.45	sraz účastníků u hotelu Diplomat (poblíž stanice metra Dejvická)
10.00	odjezd
13.00	předpokládaný příjezd do Českého Krumlova
13.00 – 14.00	setkání s hosty z Izraele, USA aj.
14.00	vernisáž
14.30 – 15.30	prohlídka expozic Art Centra Egona Schieleho
15.30	odjezd (příjezd do Prahy asi v 18.30)

Účastnický poplatek za zájezd činí 30,- Kč (možno zaplatit až v autobusu).

Zájemci přihlaste se v kanceláři Tereziánské iniciativy, Haštalská 20, Praha 1, příp. telefonicky na č. 02/24 82 63 11 nejpozději do 9. června 2000.

Tereziánská iniciativa

Vydává Tereziánská iniciativa, Haštalská 20, Praha 1.

E-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz

Redakční rada: Miroslav Kárný, Jiří Kotouč, Jaroslav Kraus, Anna Lorencová, Jiří Steiner, Michal Stránský.

Číslo 17 vyšlo v dubnu 2000. Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím pošt Praha, čj. NP 1228/1993, dne 29. 6. 1993.